

SLOVENSKI NAROD.

„Slovenski Narod“ velja:

v Ljubljani na dom dostavljen:
celo leto . . . . . K 24—
pol leta . . . . . 12—
četrt leta . . . . . 6—
na mesec . . . . . 2—

v upravništvu prejemam:

celo leto . . . . . K 22—
pol leta . . . . . 11—
četrt leta 5:50
na mesec 1:90

Izbija vsak dan zvečer izvenredni izdaji in praznika.

Inserti veljajo: peterostopna peti vrsta za enkrat po 14 vin., za dvakrat po 12 vin., za trikrat ali večkrat po 10 vin. Pri večjih insercijah po dogovoru. Upravništvu naj se pošiljajo naročnine, reklamacije, inserati itd. to je administrativne stvari.

Poznamo številka velja 10 vinarjev.

Na pismena naročila brez istodobne vpostlatve naročnine se ne ozira.

„Narodna tiskarna“ telefon št. 88.

„Slovenski Narod“ velja po pošti:

za Avstro-Ogrsko:
celo leto . . . . . K 25—
pol leta . . . . . 13—
četrt leta 6:50
na mesec 2:30

za Nemčijo:

celo leto . . . . . K 28—
za Ameriko in vse druge dežele:
celo leto . . . . . K 30—

Dopisi naj se frankirajo. Rokopisi se ne vračajo.

Uredništvo: Knafljeva ulica št. 5 (v prtiličju levo), telefon št. 34.

Vprašanjem glede inseratov se naj priloži za odgovor dopisnica ali znakna.

Upravništvo: Knafljeva ulica št. 5 (spodaj, dvorišče levo), telefon št. 85

Krvava nedelja na Dunaju.

Dunaj, 17. septembra.

V glavnem mestu države se odigravajo danes prizori, ki spominjajo na davno preteklo čase pouličnih revolucij. V zadnjih letih je cesarski Dunaj videl na svojih ulicah ponovno stotisočere množice demonstrirati za politične ali gospodarske zahteve. Dunajska ulica je v novembri 1906 podrla zadnje ovire, ki so se stavile uvedbi splošne in enake volilne pravice, in pred par meseci je dunajsko delavstvo pa tudi meščanstvo v sijajni demonstraciji dvignilo glas proti zavoženju gospodarski politiki države. Toda takrat je šlo za urejene demonstracije; v osmerostopih so takrat meščani in delavci, z zastavami, standartami, napisi in znaki mirno ter disciplinirano korakali po dunajskem Ringu.

Današnje demonstracije so bile popolnoma drugačnega značaja. Socijalni demokrati, ki so jih aranžirali, so kratkoma napovedali javno zborovanje v rotovžu in delavstvo je izdalo parolo: vsi na Ring, vsi pred rotovž. Soc. dem. stranka je odklonila vsako garancijo za mir in red, ni postavila običajnih rediteljev, s pomočjo katerih zna tako dobro varovati disciplino svojih mas; prepustila je maso sebi sami.

Socijalno demokratični voditelji so hoteli danes odgovoriti ministrskemu predsedniku na njegova očitavanja, da harangirajo in zapeljujejo nezadovoljno maso. Pokazati so hoteli, da je njim edinim mogoče vzdržati v razburjenih proletarskih vrstah mir in red in da vsa državna avtoriteta ne doseže tega, kar premore strankarska disciplina. Ta dokaz se jim je posrečil. Toda demonstrirajočo množico so zagospodovali oni temni in neodgovorni elementi, ki porabijo vsako priliko za ekscese ter zbesne v imetju in življenju nevarne tolpe. Poulično divjaštvo, slepa strast po uničevanju je danes zagospodovala na Dunaju. Regimenti orožbene sile so sicer zadržali vzplamenelo revolucijo, predno se je mogla razširiti, na ulicah je tekom popoldneva sicer zavladal zopet mir — toda pri policijskem ravnanju izrekajo bojazen, da bodo dogodkom na Ringu sledili še krvavi nemiri v zunanjih proletarskih okrajih. Strah pred večerom je splošen.

Plamen socijalno - revolucije narne iskre, ki tli v masi, se je danes

prvič nevarno pokazal. V znamenju burnih klicev »živio revolucija« in ob grmenju in pokanju tisočerihih pobitih šip in demoliranih gostiln in trgovin je izbruhnila ona globoko segajoča nezadovoljnost ljudstva, ki trpi vedno hujše pod splošno druginjo.

Na tisoče in tisoče je bilo demonstrantov, na stotine ekscendentov; toda kar je pri današnjih dogodkih posebno pomenljivo, je dejstvo, da se v najširših meščanskih krogih ekscese najostreje obsoja, toda da je velika demonstracija, v kolikor se je izvršila mirno, bila tudi v teh krogih s simpatijo pozdravljena.

Ta moment da misliti in naj bi vladi delal več preglavice, kakor pa razbite šipe in demolirana vrata današnjega dne. Pod pritiskom gospodarske bede se širi dvom in upor tudi v one kroge, katerim gotovo nihče ne more očitati, da bi bili državi sovražni.

Socijalni demokrati so si danes kot stranka zelo škodovali, javnost jih bo obdolžila, da so aranžirali današnje izgrede. Ne da se dognati, v koliko je ta obdolžitev opravičena, gotovo pa je, da so dunajski krščansko socijalni krogi sokrivni današnjih izgrede. Popolnoma objektivne osebe zatrjujejo, da se je med množico nahajalo mnogo kršč. soc. agentov provokaterjev, ki so harangirali množico, da napravijo soc. demokratom neprilike ter diskreditirajo draginjsko akcijo.

V poznih popoldanskih urah se je raznesla po Dunaju vest, da bo v slučaju, če se zvečer izgrede ponovijo, proglašeno obsedno stanje. V naslednjem podajemo o poteku demonstracij in ekscesov podrobnejše poročilo.

140.000 demonstrantov.

Socijalni demokrati so napovedali za danes dopoldan veliko demonstracijo zborovanje proti draginji, ki bi se naj vršilo v rotovžu. Vodstvo stranke je odklonilo vsako odgovornost za vzdržavanje miru in reda ter tudi ni naznanilo oblasti sprejeda, kakor se je to dosedaj vedno zgodilo. Že ob 8. zjutraj so se začele pomikati iz vseh zunanjih okrajev nepregledne množice delavcev, v notranjem mestu so se jim pridružili mnogoštevilni demonstranti iz meščanskih krogov. Kmalu po deveti uri je bil celi trg pred rotovžem natlačen ljudstva, ki je tudi napolnjevalo velikanski prostor med univerzo in parlamentom. Ob 10. dopoldan je bi-

lo tam navzočih vsega skupaj 120.000 do 140.000 ljudi.

Varnostne odredbe.

Vlada je že v prvih dopoldanskih urah mobilizirala vso dunajsko policijo in nad 4000 mož vojaštva, da po možnosti prepreči demonstracije. V gostih gručah so bili na Ringu postirani stražniki peš in na konjih, vsi dohodi v notranje mesto, zlasti pa ulice, v katerih se nahajajo vladna poslopja, so bile zasedene od kavalerije, huzarjev in ulanov, ki so bili deloma poklicani tudi iz drugih mest. Cela garnizija je bila v vojašnicah konsignirana in z ostrim strelivom pripravljena. Posebno ostro zastraženo je bilo poslopje ogrskega ministrstva in pa cesarski grad. Notranje mesto je izgledalo kakor vojaško taborišče.

Zborovanje pred rotovžem.

Že pred deseto uro so morali ustaviti na Ringu ves promet. Pred in za rotovžem so bile postavljene tribune, raz katere je govorilo 30 soc. demokratičnih poslancev med njimi Pernstorfer, Schuhmeier, Seitz. Govornikov skoraj ni bilo slišati, ker je množica venomer klicala fej vlada, fej agrarci, fej Mažari!

Med zborovanjem se je prigodil tudi prvi burni prizor.

Nastopil je namreč češki poslanec Tomašek ter v češkem govornu napadal trgovsko politiko vlade, zahteval odpravo kartelov ter dokazoval potrebo uvoza argentinskega mesa. Kar naenkrat se oglašijo iz množice glasni protesti proti češkemu govorniku »Dunaj je nemško mesto«, »dol s Čehi! — nastane prepri in mnogoštevilni češki soc. demokrati navalijo na kričanje, ki so morali pod njihovimi pestmi utihniti. Toda razburjenje je med tem postajalo vedno večje. Klici »živio internacionala« so se kmalu pomešali s klici »živela revolucija« in naenkrat zaplapolala rdeča zastava

na kandelabrih in sohah Babenberžanov, ki stoje pred rotovžem.

Resolucija.

Končno je bila sprejeta resolucija, ki šiba gospodarsko politiko vlade ter konča z zahtevom: odprite meje! Doli z oduštvom živil, doli s politiko gladi! Okoli 11. je bilo zborovanje končano in med petjem delavske pesmi ter neprestanimi klici: živela revolucija, živio Portugal, fej vlada, doli z Gautschem, začnimo z ke, ki je radostno kimala vstopajočemu Zgovornu.

Ker sta bila Alpenstein in Seelenheinr že odšla iz Zavinka, so bili naši znanci Zgovoren, Griva, Slamnik in Ržen bolj vpreženi v službeni voz, kakor prej. Zato pa ni mogel razun Grive nikdo na predgovorni večer na Pristranje. Zgovoren je imel nočno službo in Ržen z njim. Slamnik je imel službo po dnevi, vsled česar bi se mogel odpeljati šele ob desetih zvečer. Le Griva bi se lahko udeležil predgovorščine. Toda on je tudi imel svoja pota. In tako je prišlo, da ni odšel nikdo izmed njih k Sušnikovim, kakor se je lahko spoznalo iz pisem, ki sta si jih pisala Zgovoren in Zalka.

Po njih sta se tudi dogovorila, da se vkljub vsem oviram snideta. Zalka je pisala v pismu Zgovornu, da se pelje tisti dan pred svetim Matijo v mesto nakupiti nekatere stvari. Zgovoren pa ji je pisal, da je ravno ta dan prost. Ko je Zalka se povedala, s katerim vlakom se pelje, je bilo kar nehoti dogovorjen sestanek v železniškem kupeju drugega razreda tisti dan pred svetim Matijo.

Prihlapel je na dan svetega Matije osobni vlak zjutraj ob desetih na Zavinek in se vstavil pred postajnim poslopjem.

Zablestel je skozi okno ženskega kupeja bel robež v skorajda toplih žarkih rumenega solca in prikaže se prekrasna glavica Sušnikove Zal-

generalno stavko in pasivno rezistenco, govorimo z oderuhi angleško! so se pomikali tisoči po Ringu. Na rotovžu pa se je v tem trenutku pokazal velik transparent, ki kaže ministra obočenega na kandelaber. Prvi ekscesi.

Večino demonstrantov se je mirno pripravljala na odhod. Množica je baš pasirala parlament, kar se začuje

strel.

Za trenutek je zavladala grobna tišina. Kar se začujejo glasni kriki: »policija strelja!« Vse je kazalo na poslopje upravnega sodišča in v par sekundah se je vslo kamenje proti oknom krasne palače.

Ta bombardement s kamenjem

je v malo trenutkih uničil vse šipe ter poškodoval krasne štukature. Razvezal pa je tudi vse divje instinkte mase in pričelo se je pokončevalno delo, ne da bi se popolnoma osupla policija le količkaj zoperstavila. Razni fantalini so začeli pobiti šipe v bližnji ulici Bellaria, s palicami so tolkli po plinovih svetilkah, mob je ustavljal avtomobil, v katerem se je nahajal nek oficir ter za bežečim častnikom vdrl v restavracijo Bellaria, ki je bila v trenutku demolirana. Policija je sedaj potegnila sablje ter udrla za razjarjeno množico, mlad človek je pri tem dobil težko rano, mnogo ljudi je bilo aretiranih. Razgrajali pa so med tem že vršili svoje delo pri kavarni »Lang«, v kateri so razbili stole ter z njimi pobijali šipe na justični palači. V ulici Bellaria je bilo demoliranih nekaj malih trgovin ter mnogo ljudi ranjenih od razbitih šip, s katerimi je ulica uprav posejana.

Nastop vojaštva.

Ker se ljudstvo nikakor ni hotelo pomiriti, so poklicali vojaštvo. Prišel je eskadron ulancev, ki so bili sprejeti z glasnimi fej-klici. Na trgu med muzejema je stal eskadron huzarjev prapravljen, katere so demonstranti neprenehoma zasmehovali. Z »Bellarije« je zdaj prikorakala asistena stotinja 32. pešpolka in stotinja »deučmajstrov«. Množica je pozdravila vojake s klici: »Ali ste lačni? Ali ste dobili danes že kaj jesti?« Med tem je skušala policija prostor okoli »Bellarije« sprazniti, kar se je tudi proti dvem popoldne posrečilo. Toda demonstranti ki so jih z enega mesta pregnali so se zbrali na drugem mestu. Nato so spraznili

tudi obe plati glavnega dohoda v parlament, ki sta bili cel dan zasedeni od demonstrantov. Demonstranti so se temu z največjo silo vpirali.

Ravnatoko hrupno je bilo tudi na »Freiungli. Ko je po končanem shodu šla velika množica pod vodstvom poslanca W i n t e r j a skozi Teinfaltstrasse čez Schottengasse, je dobila dohod v Herrergasse, zaprt od goste vrste policistov, za katerim je stala četa dragoncev. Množica je grozeče dvigala palice, kričala »fej!« vladni agrarcev in korakala proti vojnemu ministrstvu, kjer je četa huzarjev zaprla cesto. Demonstranti so jih pozdravili z ironičnimi »eljen-klice«. Zopet so začeli groziti s palicami in kricati »fej!« Dolgo je trajalo, da so se nekoliko pomirili.

Nadaljnji ekscesi.

Med množico, ki je šla z rotovškega trga, se je naenkrat razširila vest, da je nekdo z okna magistrata vrgel vrček za pivo. V trenutku so bila s kamenjem razbita vsa okna na magistratu, ki imajo razgled proti Bartensteingasse in Landesgerichtstrasse. Tudi v kolici magistrata, v Landesgerichtstrasse in Lichtenfelsgasse je bilo mnogo oken pobitih. Demonstranti, katere sta policija in kavalerija pregnali izpred justične palače, so preplezali ograjo vrta, ki je pred prirodopisnim dvornim muzejem, in so začeli iz razbijati. Razbili so več kandelabrov za plin, par oken v suterenu muzeja in so odtrgali dele železne ograje.

Ko so ekscedente od tu pregnali, so šli ti pred magistrat na Luegerjevem trgu in rotovškem parku. Organizirano delavstvo je odkorakalo večinoma že domov. Ostali so le še napol odrasli dečki, ki so s palicami razbijali okna in svetilke. Trga pred magistratom niso mogli izprazniti, ker so se ekscendenti umaknili v park, kamor jim policija ni mogla slediti. Opetovano je morala policija na konjih pregnati ekscedente. Pri tem je padlo več policistov raz konje. Demonstracija pred magistratom so trajale skoraj do večera navzlic mnogoštevilni policiji in vojaštvu. Ponekod so napol odrasli dečki obmetavali policijo od zadaj s kamenji, ne da bi ta vsled tega ostreje nastopala.

Pri teh ekscesih je morala policija večkrat potegniti sablje in je posamezne glavne ekscedente tudi aretirala. Aretovanih je bilo kakih 70 oseb. Nekateri od teh so izročili deložnemu sodišču zaradi javne nasilnosti. Več oseb, posebno policistov,

LISTEK.

Ljubezen in sovraštvo.

Povest.

(Spisal Anton Antonov.)

(Dalje.)

»Preveč si prijazen,« mu reče. »Preveč se potrudiš in preveč ljubezni mi izkazuješ! Saj grem. Servus!«

Zgovoren in Ržen sta se bila že spravila spat. Ne ve se, če sta bila že zadremala. Ali resnica pa je, da se ni noben odzval Slamnikovemu pozdravu.

»Že spita, zaljubljenca srečna,« de spravljaje se v posteljo. »Meni je zelo všeč, da sta Mila in Ržen drug za drugega. He, tudi jaz sem se bil zaljubil in tak način. Ali sedaj so vsi oni lepi spomini obledeli v moji duši. Niti ne sanja se mi več o Minki. Za nos me je ona vodila, a me nikdar nobena več ne bo. Slovo sem dal ljubezni menda za vedno; samo norčujem se iz nje in po njej osmojenih ljudi. Rana se mi je že zacelila. nič več ne krvavi in ne boli. He, he, burne čase je doživelo takrat moje srce.«

In spet se je zasmejal obledeli sliki nekdanje svoje zarochenke Mince ter zlokobno zamežiknil. In ta posmeh je njej hudomušni bog Spanec ter s strastnim poljubom omamil Slamnikovo dušo. Še enkrat se je porogal Slamnik sebični Minki, še enkrat pomežiknejo njegove oči. Potem pa mu jih narahlo zatisne dobri Spanec.

In mirno je bilo po sobi. Spanec je razgrnil svoje mehke peroti nad vsemi tremi, in nič drugega ni bilo čuti, kakor pravilno dihanje treh zdravih prsi in tiho, vendar rezko šepetajoče tikatanje treh izvrstnih srebrnih žepnih ur.

In mirno so spali vsi trije tovariši; pajek tam v tretjem kotu je nepremično ždel v zanjkastem in mrežastem dcmu ter čakal potrpežljivo, kakor lansko in predlansko leto, lepe in tople pomladi. Luna ga je sicer božala s svojimi ledenimi žarki, a on se ni zmenil zanjo.

IV.

Zima je bila že v polni meri storila svojo dolžnost tisti predpust. Mraza, snega in ledu je bilo že dovolj tisto leto. Zato pa so zaveli južni vetrovi, in solnce se ni več jezilo na nebu; zahotelo se mu je po ljubezni, v kateri se je jela tajati vsa zmrzla narava.

Bilo je dan pred svetim Matijo.

ke, ki je radostno kimala vstopajočemu Zgovornu.

»Klanjam se, gospodična Zalka,« pozdravi Zgovoren Sušnikovo vstopivši v nje kupe.

»Dobro dan, gospod pristav,« mu ozdravi Zalka ter mu da roko, katero Zgovoren poljubi.

»Prosim, je dovoljeno,« jo vpraša Zgovoren ter sede poleg nje.

Sama sta bila v tem oddelku. Rog zadoni po južnem zraku, in piski resnih sprevodnikov se razgube v toplih vetrovih, kolesje se premakne in že je v najhitrejšem diru cel vlak.

»Papa vam in vsem vašim tovarišem pošilja pozdrave,« začne spet Zalka.

»Hvala, gospodična Zalka,« reče skoraj nervozno Zgovoren.

In dokaj časa sta molčala oba, ker sta bila sama; in ravno ta samekost ju je plašila, da si nista mogla pogledati v oči.

»In gospod papa, se-li dobro počuti,« spregovori Zgovoren, da pretirga neznošno molčanje.

»Hvala, prav dobre volje je,« mu odgovori Zalka ter ga pogleda od sirani, boječ se in hrepeneč, da se srečata njen in njegov pogled.

»To me veseli,« de nerodno Zgovoren. »In vi, gospodična Zalka?! Dobro se mora vam goditi, ker na vašem obrazu in v vaših očeh že cvete prekrasna pomlad.«

»Vi ste velik porednež,« reče Zalka ter mu zapreti s prstom, ne da bi ga pogledala naravnost v oči.

»Tako le, v tem položaju, ste krasna, nebesko lepa,« vzkligne vzhiceno zaljubljeni Zgovoren.

In objel bi jo bil in poljubil, da se ni vstavil vlak na predzadnji postaji.

In Zalka bi mu z največjo radostjo vrnila oboje v ljubezni svoje velike duše.

V njenim kupe tudi na tej postaji ni nikdo vstopil. Zato sta speš nemotno kramljala, in Zgovoren je že spet prevzemala sladka opojnost tega krasnega dekleta. In ojuščil se je, sedel tesno ob njej ter jo prijel čez pas. Zatrepetala je Zalka, a se ni branila.

»Zalka!« so zaprosila njegove trepetajoča usta, in njuna pogleda sta se srečala.

»Vladko!« je vzklila radost njena ista duša, in strnilo so se ustne obeh v delgotrajni poljub.

»Zalka, jaz te ljubim neskončno,« zadržte usta Zgovornu. V odgovor je dobil ljubeč pogled in sladki poljub.

»Jaz sem srečen,« de Zgovoren ves v ognju.

»Vladko, tudi jaz sem srečna,« in objela sta se spet mlada in srečna človeka. . . . . (Dalje prihodnjič.)

je bilo ranjenih, vsled česar je morala rešena družba večkrat intervenirati. Veliko policistov je popadalo s konj ter se pri tem znatno poškodovalo. Demonstranti so metali pred konje pokalne žabice, vsled česar so se konji splašili in pometali raz sebe jahalce. Pokanje teh pokalnih žabic je povzročilo tudi govornice, da se je streljalo z revolverji.

Množica je bila zelo razburjena. Dogodilo se je več značilnih slučajev. Tako si je razgalil nek demonstrant prsi, se postavil pred policista in mu zaklical: »Le suni!« Tudi veliko število žensk se je udeležilo ekscesov in so prinašale iz jahalnega drevoreda na Ringu možem kamenje. Opetovano se je slišalo, kako so ženske hujskale, naj ne prenašajo mirno postopanja policije.

Ko je množica korakala v zunanje okrajne, je prišlo zopet do hrupnih prizorov, posebno v Otakringu. Že na meji, pri viaduktu državne železnice, je prišlo do ekscesov, katerim policija ni bila kos.

Veliki ekscesi v Otakringu.

Kavalkada policije na konjih je zasledovala demonstrante skozi Josefstadt. V mestu so bile razširjene vesti, da je prišlo do ostrih spopadov z vojaštvom, da se je streljalo in da je bilo več smrtno zadetih.

V Otakringu so razdajali več prodajalen in trgovin, razbili okna javnih postopij. Tudi več šolskih poslopj je bilo poškodovanih. Pri šolskem poslopju na vogalu Hasnergasse in Hippgasse so razbili okna in poškodovali ograje. Tudi župnišče altlerchenfeldske cerkve so ometali s kamenji. Iz parkov so znesli klopi in napravili barikade. Iz šol so zmetali na cesto opravo, šolska izpričevala in knjige. Veliki ekscesi so bili pred Delavskim domom v Kreitnergasse in Klausgasse. Šele ko so vse vojaštvo, kar ga je bilo na razpolaganje, dirigirali v Otakring, so vsaj v glavnih cestah pregnali demonstrante. Vojaštvo so obmetavali s kamenji, vsled česar je nastopilo z bajoneti in golimi sabljami. Več ekscedentov je bilo bolj ali manj ranjenih. Ti cestni boji so trajali celo popoldne do večera. Demonstranti se niso hoteli umakniti. Če so jih razgajali z glavnih cest, so se zbrali zopet v postranskih ulicah. Govori se tudi, da je infanterija streljala, toda ta vest še ni potrjena. V Otakringu je bilo ranjenih 57 oseb. Zvečer je postala situacija nevarnejša, ker so se začele med demonstrante vmešavati razne nevarne eksistence. Policija je ukazala hišnikom, naj hišne duri kmalu zapro. Kravali v Otakringu so bili podobni revolti. Demonstranti so se umaknili šele kavaleriji. Večkrat so se ekscedenti zabarikadirali in so metali na vojaštvo kamenje in druge predmete. Ob 7. zvečer še ni bilo konca ekscesov. Te demonstracije nameravajo prihodnji nadaljevati.

Uradno poročilo o demonstracijah in dogodkih na Dunaju potrjuje, da je bil eden zaboden z bajonetom, 4 so bili težko ranjeni od salve, 58 oseb, in sicer med njimi tudi vojski in redarji, pa je bilo lahko ranjenih.

Manifestacijski shod državnih uradnikov.

V dvorani hotela »Union« se je vršil večer ob 11. dopoldne manifestacijski shod državnih uradnikov proti draginji, ki ga je otvoril davčni nadupravitelj g. Lillég s pozdravnim govorom v slovenskem in nemškem jeziku ter ob enem očrtal namen shoda, ki je bil sklican po naročilu in na zahtevo centralne organizacije uradniških društev. Da apelira e. kr. uradništvo danes že tretjič v enem letu na vlado v javnosti, je kriva neznosna draginja, ki je spravila uradništvo že skoro do obupa. Vlada ve za mizerno stanje uradništva in je to tudi po svojih zastopnikih že večkrat priznala, imela pa je doslej za uradnike samo lepe besede in obljube, storila pa ni ničesar. Le skrajna sila je kriva, da stopijo uradniki v javnost in povedo, kaj je zakrivila vlada na svojih služabnikih. Citira nato izjavo ministra Wickenburga. Če kak minister priznava, da je stališče državnih uradnikov obupno, potem mora biti beda že skrajno neznosna. Pravijo, da lakota boli, tako daleč pa so prišli že državni uradniki, da bodo morali kmalu trpeti lakoto, to je popolnoma drugo vprašanje. Vlada in parlament inata važno nalogo tej bedi odpomoči in uradništvo črpa vsaj nekaj upanja še iz vladarjevih besed in kronskem govoru 19. junija 1907, kjer naznanja vladar v kratkem odpomoči proti uradniški bedi. Z vseh strani širne Avstrije prihaja danes glas do vlade: »Ven s pravično službeno pragmatiko, ven s časovnim napredovanjem!« Nato pozdravi došle državnozborske in deželnozoborske poslance dr. Ravniharja, prof. Jarca, nadsyet-

nika Višnikarja ter profesorja Reiserja in v podobi besedo deželnemu poslancu profesorju Reiserju, ki je izvajal sledeče:

Visokocenjeni tovariši!

V kratki dobi enega leta zburujemo danes tretjič. Zbrani tukaj brez ločenja v stanovske kategorije, brez ločenja po narodnosti ali izvenšlužbenem političnem pripadništvu posameznikov, hočemo svoj klic iz Ljubljane pridružiti klicem vsega državnega uradništva širne Avstrije. Naš klic ne more biti več klic želja, klic prošnja, naš klic je signal, da mora s tem mesecem miniti neka ničvredna doba za vse avstrijsko uradništvo, da mora napočiti doba temeljitega izboljšanja našega gmotnega stanja, ali pa pride, recimo skratka, katastrofa. Danes se o kakovosti te katastrofe še ne da govoriti; takih razmer v uradniškem stanu avstrijskem sploh še ni bilo. Prikriti se pa ne da več dejstvo, da je državnim uslužbenecem posla potrpežljivost in udanost v usodo, da je vse uslužbenec prevzelo tisto razpoloženje, ki je rodi obup z vsemi svojimi nepreračunljivimi dejanji, tisto razpoloženje, ki žene maso na ulico in ni masa več v stanu razločevati med dobrim in slabim.

Naš signal velja centralni vladi in parlamentu. Naj se visoka vlada vendar že enkrat zave, da je to razpoloženje prodrlo do najtišjega uradnika, da je tudi pri njem »svaka sila do vremena«.

Obračamo se do centralne vlade ne samo, ker je ona naš najvišji gospodar, temveč tudi v zavesti, da je državno vodstvo v prvi vrsti zakrivilo ta obupni položaj, v kakršnem smo. Ta očitek je docela upravičen in vsakomur jasen, ki ne gleda samo na zunanji blesk uradne uprave, ki pogleda v razvoj zakonito odredenih izprememb v službenih razmerah. Vse uradništvo zahteva času primerno službeno pragmatiko. Javnost bo lažje umevala naša stremjenja, če izve, da zahtev po službeni pragmatiki ni prinesla najmlajša doba, da to ni posebna novotarija, ki bi bila manj nujna, nego drugi državni posli. Uradništvo bije boj za službeno pragmatiko od leta 1867., do danes torej 44 let. Prvo splošno uradniško društvo je izdelalo spomenico, državni poslanec, naš rojak dr. Klun, je njeno peticojo predložil parlamentu dne 19. novembra 1867. in jo je parlament odstopil ministrstvu dne 14. marca 1868. Od tega časa ni daljšega zasedanja, da bi ne bile vložene enake peticoje in interpelacije, in vendar še danes nimamo pragmatike. V obeh zasedanjih od leta 1901—1909 je bilo poleg različnih predlogov stavljenih zaradi izdajanja pragmatike najmanj 12 interpelacij, ki nanje odgovorni minister sploh odgovoril ni. In o priliki otvoritve letošnjega zasedanja čitamo v vladni izjavi: »vlada se tudi v bodoče ne bo upirala uvaževanju upravičenih želja državnih uslužbenecv po izboljšanju njihovega položaja; nič manj bo morala posvetiti svojo pozornost ostrejšemu očrtanju pravic in dolžnosti uradnikov in slug.«

Po dolgem času zopet torej samo izjava, in iz te izjave je z veliko fineso izgnana beseda »časovno napredovanje« in »službena pragmatika«, to pa je vse tisto, kar nam po pravici gre in kar v prvi vrsti zahtevamo. Kajti dolžnosti, ki jih ima uradnik proti državi, nam ni treba več očrtati in opisovati, te vse poznamo in smo z njimi preskrbljeni še za mnogo, mnogo let naprej. Opisite nam natančno dolžnosti, ki jih ima država proti nam, ki njej služimo!

Vlada je naznanila parlamentu predlogo o pragmatiki in časovnem napredovanju leta 1907 in jo je končno res predložila dne 31. decembra 1909. Ta vladna predloga je romala v odsek, kjer je v množini dela spala skoro eno leto, iz odseka je prišla v parlament, pa je po kratki dobi zaradi razpustitve parlamenta zopet izgnila s pozorišča parlamentarnega dela. — Zaradi teh političnih dogodkov ne bomo klicali vlade na odgovor. Zakrivila pa je vlada nekaj drugega, ona je naravnost sama kriva, da je njena predloga zadel na soglasen odpor vseh prijateljev uradništva in tako vedoma zavlekla rešitev predloge.

Zakaj pa ni vlada sklicala v prejšnjih letih enket, ki bi bila pripravila zrelo predlogo, kakršno bi bil parlament lahko hitro rešil? Saj so ji bile na razpolago vse uradniške organizacije, saj je bil material izbran, da bi se vlada lahko počutila o razmerah in željah, ki zanje nina, ali noče imeti pogleda. Ko se je leta 1910, z ozirom na vladno predlogo po inicijativi uradniških organizacij sklicala enketa, ki se je udeležilo veliko parlamentarcev, pa ni vlada poslala niti ministerijalne koncipista kot svojega zastopnika na enketo. Ob zaključku te enkte je mogel zastopnik državnih poslancev reči: Avtoriteta in disciplina v uradniških vrstah bi ne bila nič trpela in

vlada bi bila mogla predložiti manj sporno predlogo in končna rešitev službene pragmatike bi bila bla brez boja, mogoče celo v zadovoljstvo visoke vlade, parlamenta in onega faktorja, ki je z njo najbolj pripradel, namreč v zadovoljstvo uradništva, če bi se bila sklicala enketa prej, nego je vlada oddala svojo predlogo.

In na tej enketi bi se bili višji vladni uradniki lahko mnogo naučili; dolžnost vlade je bila, tej enketi prisostvovati. Vlada tega ni storila, in opravičeno sklepamo, da nima resne volje, ugoditi našim zahtevam. Postavlja se na svoje justament - stališče! Toda »justament« ni justamentum — in justament naj napravi svoj testament.

Novi ministrski predsednik je dne 27. julija 1911 deputaciji nemške narodne zveze obljubil, da bo v jeseni predložil službeno pragmatiko. Ali kakor se čuje, ima vlada zopet nov načrt, ki hoče izpremeniti § 69 zadnje vladne predloge o časovnem napredovanju in napraviti celo 6. mesto 5 uradniških skupin. Danes seveda ni primerna prilika, debatirati o tem; izjavimo se solidarno z vsem uradništvom, da je za »določanje časovnega napredovanja sprejemljiv s strani uradništva le načrt, ki je označen kot predlog Stölzel-Prochaska. — Na tem načrtu drži neizpodbitno vse uradništvo.

Kakor je vladna predloga v drugih določilih sposobna izboljšanja in izpremembi, tako vsebuje dva paragrafa, in sicer §§ 31 in 32, ki jih vse uradništvo ravno tako odločno odklanja, kakor odločno zahteva danes izboljšanje svojega gmotnega položaja. Ta dva paragrafa delata sramoto konstitucionalni državi, onadva izročata s svojo elasticiteto uradnika na milost in nemilost različnim političnim preganjalcem, onadva po samovoljnem tolmačenju lahko vzame ta uradniku ono državljansko svobodo, ki je zakonito zajamčena vsakemu državljanu. Država naj si ne vzgaja omahljivih hlapcev, vzgaja naj si može, ki bodo vse svoje zmožnosti in talente posvetili državi v korist.

Časovno napredovanje v zvezi s službeno pragmatiko je sredstvo, ki bi momentano izboljšalo gmotni položaj ene dela uradništva, pa bi tudi temu uradništvu pomoglo le začasno. Roko v roki, z rešitvijo službene pragmatike mora iti preuredba in zvišanje aktivitetnih doklad. Ta uradniška zahteva seveda ni v direktni zvezi s pragmatiko, temveč so jo rodile gospodarske razmere, kakor so v zadnjem času nastale, ne samo v Avstriji, temveč tudi drugod; samo s tem razločkom, da drugod z vsemi silami pripravljajo radikalna sredstva za izboljšanje, v naši ljubljani domovini pa se slepomisi!

Naša zahteva do vlade je, naj nam ustvari položaj, da moremo dostojno živeti. Saj ne govorimo iz nas hlep po denarju, po razkošju, — svojemu trudu in delu primerno hočemo živeti. Ne gre za plačo, ki se izraža v večjih ali manjših številih; mi potrebujemo plačo, ki bo imela primerno kupno vrednost. Seveda, če nam ne more vlada ustvariti nižjih cen na živilskem trgu, če nam ne more preskrbeti cenejših stanovanj in cenejših oblačil, potem naj nam zviša plače.

V zadnjih letih je draginja stanovanj in vseh življenjskih potrebščin tako narasla, da so življenjske razmere v vsaki uradniški rodbini take, kakor bi bil uradnik najmanj za en činovni razred degradiran. In že zopet napovedujemo, sklicujoč se na letošnje sušo, nepričakovano visoko podražanje krompirja in drugih poljskih pridelkov, z izgovorom na višje industrijske potrebe in dražje vozniške privijajo cene na premog za domačo kurjavo. — meso se pa draži, da bo kmalu le še luksozno živilo, ki ga bo mogel uradnik kupiti le na razširjeni kredit.

To vse pa je vladi prav dobro znano; saj je minister grof Wickenburg v seji pododseka za zadeve državnih uslužbenecv dne 3. februarja 1911 sam priznal, rekoč:

Uvidevamo, kako težko obremenja vladajoča draginja, ki tišči vse ljudstvo, tudi življenje uradnikov in njihovih rodbin. Ta draginja pa žal, vedno narašča že več let, in je pripeljala državne uradnike, ki jim na nikak način ni možno z draginjo nastalih višjih izdatkov prevaliti na druge, in osobito uradnike nižjih činovnih razredov v tako osiromašenje, da ne stoji samo v kričečem nasprotju z državnim ugledom, ki ga reprezentira vsak državni uradnik, temveč grozi že celo postati predmet socialne ubodne oskrbe.

Vlada torej pozna naš položaj. Ona sama prizna, da je njen uradnik nosilec državnega ugleda; gotovo je samo v škodo disciplini navzgor in navzdol, če je uradnik neprestan v znanih denarnih zadregah in ne uživa med ljudstvom onega ugleda, ki naj bi ga po intencijah države imel po svoji službi. In če pride do tega, da bo propala avtoriteta in moralna

reputacija državnega uradništva, bo pač država sama morala iti prva za pogrebom.

Človek bi pričakoval, da bi vlada one državljanke, ki jih sama kot službene gospodar plačuje, tudi tako plačevala, da bodo ti stanovi mogli nositi posledice njene politike, da bodo ti stanovi mogli kupovati na trgu po istih cenah, kakor jih je vlada s svojo politikou ustvarila, ali jih preprečiti ni marala.

Uradnik podpisuje takorekoč pogodbo, ko s svojim vstopom v državno službo izroči vse svoje duševne in fizične sile državi; in če država te sile izčrpa, jih zahteva samo zase, napram uradniku pa ne izpolni svojih dolžnosti, potem je sodba lahka, koliko morale je na taki pogodbi, kdo to pogodbo krši. Krivda, da je uradništvo tako privito k tlom, zadene tudi parlament, ki se ne more vzpeti do urejenega parlamentarnega delovanja, kakršnega je resna socialna politika predpogoj napredka kulturne države. Najžalostnejše pa je, da vselej, kadar se vzdrami parlament, hoteti napram uradništvu izpolniti nekoliko dolžnosti, ravno vlada dela največ težkoč.

Ne bilo bi prvič, ko bi si naša država vzela tukaj Nemčijo v vzgled. Nemški državni zbor je 3. maja 1907 dovolil vsem uradnikom, ki so bili 1. junija 1907 v definitivni službi, draginjsko doklado v znesku 23-15 milijonov mark (27-2 milijona kron), dasi tega zneska ni bilo v proračunu. Enako vsoto jim je naknadno dovolil za leto 1908. Dne 5. novembra 1908 je vlada predložila načrt za zvišanje plač, mesec pozneje je bilo prvo branje v plenumu, 12. julija 1909 drugo, 13. julija, dan pozneje, tretje branje in dva dni pozneje, 15. julija 1909 je bil zakon sankcioniran. Predlogi državnega zbora pa so zvišali vladni načrt za 11,422,810 mark (13,421,801 kon) in zakon je dobil veljavo od 1. aprila 1908, torej za celih 16 mesecev nazaj. Mislim, da je naša skupna želja, reči našim vladim: »pojdi in stori tudi ti tako!« — In opravičena je naša zahteva, ki na njej vsi vztrajamo, da imej časovno napredovanje tudi po našem zakonu veljavo za nazaj in najmanj od 1. januarja 1911. Ravno tako upravičeno pa zahtevamo takoj 20% draginjsko doklado za toliko časa, da se naše aktivitetne doklade, ali sicer urejeni službeni prejemki zakonito prilagode cenam na trgu.

Parlament in vlada naj uvidita, da naše vprašanje ni samo finančno vprašanje. Če bo vedno in vedno za vsako zahtevo uradništva stalo vprašanje in iskanje pokritja, da mora uradnik pri zahtevah po gmotnem izboljšanju vedno le čakati, kaj bo drugod ostalo, ne bo nikdar boljše. Iz že navedenih vzrokov je razvidno, kako se v uradniškem vprašanju vjemata ljudska in državna potreba. Duševno in gmotno neodvisno uradništvo je državni interes.

Kako daleč gredo naše zahteve v zvišanje aktivitetnih doklad, to je znano javnosti in vladi. Stojimo na stališču, da je državni uradnik, ali oficir ali civilist enako vreden dostojnega plačila. Najmanj, kar zahtevamo, je, da ima državni uradnik na Dunaju enake službene prejemke, kakor oficir enakega činovnega razreda.

Primerjajmo števila! Na Dunaju ima državni uradnik IX. činovnega razreda po odbitku vseh prispevkov za koleke, penzijo itd. plačo od 3787-26 do 4534-88 K; oficir ali vojaški uradnik IX. čin. razreda je imel do lanskega leta na Dunaju čiste plače na leto od 5262 do 5856 K, torej od 1321-12 do 1474-72 K več nego državni uradnik. In letos je ta razlika še večja, ker se vojaški stanarinski tarif po posebni komisiji koncem vsakega desetletja draginjskim razmeram primerno poviša za bodoče desetletje in to brez prošnja in brez shodov. To odredi vojno ministrstvo kratkim potom. Vojaška stanarinska pristojbina se je s 1. januarjem 1911 avtomatično zvišala za 100 K.

Naša zahteva je, da znaša na Dunaju aktivitetna doklada državnega uradnika toliko, kakor v enakem činovnem razredu vojaška pristojbina za stanovanje in opravo. Aktivitetna doklada za druga mesta naj znaša po starem načrtu za državne uradnike primeren odstotek dunajske doklade, vendar ne manj nego 60%.

Pri tej priliki nečemo prikriti dejstva, da je ta stara razdelba v plačilne razrede že preveč zastarela, da spada tudi že med staro šaro. Kajti kdo bi si upal trditi, da je danes v Ljubljani življenje ceneje nego na Dunaju, da je v Novem mestu ali Idriji cenejše nego v Ljubljani.

Znano je nasprotno, da je danes življenje v Ljubljani veliko dražje nego v Gradcu in na Dunaju.

To so bistvene zahteve, ki jih v tem času stavlja vse avstrijsko uradništvo na vlado in parlament z ono ostro reanostjo, kakršna pozna le mož, ki je vse svoje duševne in fizične sile v svoji najlepši dobi žrtvoval

gospodarju in ga je gospodar spravil na rob gmotnega propada.

V Ljubljani službujoči uradniki pa imamo do vlade še posebno zahtevo. Aktivitetne doklade so razdeljene v 4 plačilne razrede in znašajo 50, 60, 70 in 80% dunajske aktivitetne doklade. V najnižjem, IV. plačilnem razredu, stoji mesta, ki imajo manj nego 10 tisoč prebivalcev; v III. razredu stoji mesta z 10 do 40 tisoč, v II. razredu mesta s 40 do 80 tisoč in v I. razredu mesta z nad 80 tisoč prebivalci. Ob zadnji regulaciji aktivitetnih doklad je stala Ljubljana v III. razredu. Ker pa zakon določa, da se morejo iz posebnih ozirov nekatera mesta uvrstiti v prihodnji višji razred in se je ta določba izrabila posebno za deželna stolna mesta, je prišla Ljubljana v II. plačilni razred. Po zadnjem ljudskem štetju pa je število ljubljanskega prebivalstva prekorajlo mejo 40 tisoč, Ljubljana je stopila torej samoobsebi v II. razred in zaradi dovoljenega izjemnega stališča kot deželnemu stolnemu mestu naravno pripada od 1. januarja 1911 višji, to je I. plačilni razred. — To je dejstvo, ki bi ga bila vlada ne smela prezreti, tudi če bi bile gospodarske razmere za uradništvo ugodne. Uvrstitev Ljubljane v višji plačilni razred s 1. januarjem 1911 bi s strani vlade ne bila nobena milost, naša zahteva po tej uvrstitvi je naša pravica, in če nismo danes te pravice deležni, je najmanj kar moremo reči, da pogršamo v vladnem postopanju ljubezni in čuta pravičnosti do ljubljanskega uradništva. Dne 22. januarja 1911 smo svojo zahtevo v obliki vdanice prošnje na svojem shodu izrekli, sporočili vladi in našim državnim poslanecem. Kakor apeliramo danes v isti stvari na vlado, tako apeliramo na naše državne poslance, da store svojo dolžnost.

Gospodje tovariši! Ravnal sem se po naročilu združenih organizacij in navedel tiste zahteve, katerih rešitev potrebujemo takoj. Uradništvo živi v zavesti, da ni prekorajlo meje dopustnosti, ko ne prosi več milosti, temveč zahteva svojih pravic.

V tem smislu imam pripravljene dve resoluciji.

I.
17. septembra 1911 zborujoči ljubljanski državni uradniki in učitelji opozarjajo visoko vlado še enkrat na dejstvo, da ima po ljudskem štetju z dne 31. decembra 1910 mesto Ljubljana veliko nad 40.000 prebivalcev in da ji zakon z leta 1907 odmerja z novim letom 1911 višji plačilni razred aktivitetnih doklad, nego je bila uvrščena v desetletju, ko je imela manj nego 40.000 prebivalcev. Pričakujemo, da visoka vlada z ozirom na neznosne draginjske razmere v Ljubljani v najkrajšem času uvrsti Ljubljano v I. plačilni razred aktivitetnih doklad z veljavnostjo od 1. januarja 1911.

II.
17. septembra 1911 v Ljubljani zborujoči državni uradniki vseh kategorij izjavljamo, da smatramo dalekosežno ureditev uradniškega vprašanja, ki je ne sme vtisniti nikak fiskalična in birokratična ozkosrčnost, kot ravno tako nujno, kakor neodložljivo državno in ljudsko potrebo, ki njena najnaprejša rešitev v interesu države in tudi ljudstva ne trpi nobenega zavlačevanja več.

Z ozirom na sedanje, brezprimerne draginje vseh vsakdanjih življenjskih potrebščin in z ozirom na nezastlišno višanje stanarin zahteva današnji shod takojšnjo ureditev aktivitetnih doklad na ta način, da se za posamezne službene kraje določi 60 do 100% vsakokratnega celotnega vojaškega stanarinskega tarifa na Dunaju, da se uvede časovno napredovanje z veljavnostjo nazaj od 1. januarja 1911 in da ono na temelju celotne službene dobe vsakemu državnemu uradniku zagotovi dosego VIII. činovnega razreda najmanj v 21. službenem letu.

Da se vendar končno uredi pravne razmere, zahteva današnji shod, naj se čimprej predloži in reši službena pragmatika. Shod smatra v soglasju z vsem uradništvom, ki je organizirano v uradniških društvih, združenih v centralni zvezi, edino le ono novo preureditev avstrijskih uradniških pravic kot času primerno, ki odločno varuje osnovne državljanske pravice in dovoljuje, da uradništvo v določenem okvirju sodeluje pri reševanju vseh njega se tičečih vprašanj in sicer z ustvaritvijo personalnih komisij in z zastopstvom uradništva v kvalifikacijskih in disciplinarnih komisijah.

Današnji shod, opozarjajoč pred forumom celokupne javnosti še enkrat z vso resno odločnostjo mero-dajne oblasti na težkopomembne posledice, ki bi jih imelo nadaljne osiromašenje in zadolženje državnega uradništva na redovito poslovanje uprave, odklanja vsakršno odgovornost za neobhodne konsekvence, kakršne bi prinesla zopetna zavlačitev uradniških zahtev.

Obe resoluciji sta bili z velikim odobravanjem soglasno sprejeti. Go-

voril je nato živahno aklamirani državni poslance

dr. Vladimir Ravnihar.

Pondarjati moram, da kar najbolj simpatično pozdravljam nastop in zahteve državnih uradnikov. Opozoriti pa moram naše uradništvo na eno nepobitno dejstvo, da dosežemo pri nas v Avstriji največ, če se združimo v krepke organizacije. Zlasti strokovne organizacije mora vlada respektirati. Tako bo morala upoštevati tudi zahteve uradniških organizacij. Res je, da parlament ni izvršil vseh nalog, ki so mu bile stavljeni, toda pri tem ni morda iskati krivde v tem, da ni hotel delati. Pri nas imamo veliko oviro deložnostnosti parlamenta, ob kateri se spodtikajo tudi naše vlade. Volja za delo obstoja na vseh straneh in bo tudi vlada predložila parlamentu v jesenskem zasedanju cele skladnice predlogov. Je tu brambni zakon, vojaški kazensko pravdni red, budgetni provizorij in proračun, finančna reforma in druginjsko vprašanje. Brambni zakon in vojaški kazensko pravdni red sedaj nista več tako nujna, odkar dela tema obema predlogoma ogrski državnozborni zbor zapreke, brez katerega ni mogoče uzakoniti nobene obeh predlog. Da bi pa ogrski državni zbor rešil ti dve predlogi pred novim letom, tudi ni upati. Iz teh razlogov pa tudi ni nujno, da prideta ti predlogi že v oktobru na dnevni red državnozbornega zbora. Ravno o zadevi uradniških zadev pa se je bavil že pred letom bivši parlament v odseku in je treba njegovo delo le reasimirati, da se lahko postavi na dnevni red in nikakor ni nemogoče, da bi prišel namesto onih predlogov, ki so izgubile svojo nujnost vsled odpora v ogrski zbornici, na dnevni red uradniške zahteve. Svetovati pa bi bilo, da se uradniki s svojimi zahtevami obrnejo naravnost na predsedstvo zbornice in si zagotove podporo velikih parlamentarnih klubov in sicer Češke Enote, poljskega kluba, Socijalnih demokratov in Nationalverbanda. Če pridobe državni uradniki te klube, potem je njih zahtevam zagotovljena prednost na dnevnem redu pred vsemi drugimi predlogi. Krivda, da se je zadeva tako dolgo zavlekla, ne zadene toliko parlamenta samega, kakor nevdružljive narodnostne razmere in prepričani v Avstriji, ki so krivi tudi vednemu menjavanju ministrstev, tako da živimo v Avstriji kakorekoč od krize do krize. In lahko rečem, da v parlamentu ne bo prej miru in ne bo mogoče plodnosno delo, predno ne dobe vse narodnosti absolutne pravičnosti in ravnopravnosti.

Čutim se poklicanega kot zastopnik čisto mestne občine, ki ima zelo veliko oporo zlasti v uradniškem stanu, ponuditi se kot tolmača želja uradništva na pristojnem mestu zlasti tudi zato, ker je tudi stranka, kateri pripadam, prijazna tem zahtevam.

Oglasil se je nato še poslanec Jarca, član in polnočni oner stranke, katere načelnik je izpregovoril krate besede, da »uradnik žre, žre in žre.« Sam državni uradnik, — seveda na dopustu, ne vemo, če se čuti še uradnika, ker je skakal v svojem zatrevanju, da bodo poslanci njegove stranke po »objektivni« presoji zahtev uradnikov se zavezali za njihove interese, zdaj od šolskih klopi na srušenje šolskih prostorov, zdaj na birokratizem, tako da v celem svojem govoru pravzaprav ni povedal drugega, kakor da bodo klerikalci »objektivno« sodili in nastopali proti birokratizmu. Hudo je Jarcu imponirala tudi visoka plača lardmajorja in iz njegovega govora se je slišala neka sramežljiva zavist.

S pozivom, da naj se uradniki intenzivno oklenejo svoje organizacije, je predsednik nato zaključil zborovanje.

Bojte se takih občinskih gospodarjev.

Iz Spod. Šiške.

I.

V Spod. Šiški se je pričela živahna volilna borba za novi občinski svet. Med drugimi strankami je tudi takozvana »Gospodarska stranka«, ki se poteguje ne le za primerno število mandatov, marveč, ki skuša z raznimi slemišenji pri volilnih vseh strank si prisvojiti toliko zupanja, da bi s pretežno večino odločevala usodo novega občinskega zastopa. Gospodje, ki love duše volilcev, so v svojih besedah sladki kot med, v svojih obljubah bogati kot kralji in limanice nosijo seboj, da človek, ki teh gospodov ne pozna še od bližje, ali pa je že pozabil jih spoznati po njih delih, res kaj lahko sede nanje. Te limanice obstoje ponajveč iz zatrdila, da »Gospodarska stranka« ni kaka politična stranka, nego res le prava gospodarska stranka, ki ima

najboljši namen, iz sedaj res na vseh koncih in krajih zanemarjene vasi Šiške napraviti udobno kraljestvo, z vsemi modernimi napravami. Pravi-jo, da mislijo napraviti cestno železnico, kanalizacijo, električno razsvetljavo, javen park, sirotišnico, skratka celo Šiško tako osrečiti, da Šiškarjem ne bo preostalo drugega, kot odpreti usta, v katera bodo leteli pečeni golobi. Umevno je, da se ob takih lokavih obljubah in vabljenih pripovedkah, marsikomu kar silne ceče in da na tihem izprašuje svojo vest, jeli bi se močno pregrešil, če zapusti svoje boljše prepričanje, če se kot izdajalec svoje stranke izneveri svojemu taborišču, pa jo uskoči čez planke tjakaj v raj, kjer gosp. Pogačnik kot načelnik te stranke s svojimi tovariši pričakuje in v veseljem sprejme vse spokorjene grešnike.

Kar mislimo tukaj povedati o delovanju te »Gospodarske stranke«, je sicer že stara pesem, toda ta stara pesem zasluži, da jo baš v teh resnih časih dvignemo iz napolpozabljenosti ter jo posebno vsem volilecem, ki prisegajo na prapor našega »Vodnika«, pa tudi vsem tistim volilecem resno pokličemo v spomin, ki so jim koristi občine več kot osebni oziri. Ta stara pesem se pričinja pri vodovodu, s katerim se je pravzaprav porodila tudi »Gospodarska stranka« in pri katerem je pokazala svoje prave namene in načine, kako misli osrečevati Šiškarje in njih občino, v tako čudni luči, da, kdor je to stranko skozi to njeno lastno zrcalo gledal, mora biti zdaj na obe očesi popolnoma slep, če pri vseh sedanjih obljubah še ni izprevidel, kaj pravzaprav hočejo ti gospodje, ki si nadevujejo krinko »Gospodarske stranke«.

Da so Šiškarji glede naprave vodovoda sami sebe udarili po zobeh, ker niso marali te prepotrebne naprave zgraditi pod okriljem občine same, nego so pustili, da so se s tem okoristili tuji in domači špekulanti, ki zdaj tvorijo »Gospodarsko stranko«, tudi to je že stara pesem, ki pa jo prepuščamo, da jo dotični glavni krivci sami sebi pojo za pokoro; želim le, da jo večkrat zapojejo in da jih bode kesanje po tej pesmi privedlo na pravo pot.

Našemu namenu zadošča, če si pokličemo v spomin, kako so glavni stebri te »Gospodarske stranke« svojo nesebičnost in gorečnost do soobčanov dokazali že v začetku vodovodne akcije. Kakor sedaj, ob času volitev, so ti gospodje tudi takrat obljubovali Šiškarjem zlate gradove, če jim pomagajo ustvariti vodovod. Takrat so jim šli Šiškarji na limanice. Upregli so v voz občino kot molzno kravo, iz katere so izmolzili 65.000 K garancije za posojilo, ki so ga gospodje najeli pri »Kranjski branilnici«. Šiškarji so dalje pripomogli, da so gospodje dobili od države 40, od dežele 30% prispevkov za stroške naprave vodovoda. Potemtakem so zadržarji — ti osrečevalci šišenske občine — prišli kot lastniki do vodovoda, ne da bi bili zanj tudi iz svojega žepa kaj dali. Kajti za ostale, še primanjkujejo odstotke so si gospodje na razne načine znali pomagati. Poglejmo jih le, kako so z delom pričeli. Ker so za napravo prispevale država, dežela in občina, bi se bilo spodobilo, da bi bili pustili delo razpisati. Tega pa niso storili. Načelnik Kreutzer je šel h nekaterim tvrdkam ter jim naročil, naj pošljejo ponudbe. Toda čujte in strmite, kako strašno gospodarsko in za javni blagor navdahnjeni so ti gospodje okoli »Gospodarske stranke«. G. načelnik je namreč ugotovil, da so bile vse ponudbe — prenizke. Naročil je tvrdkam, naj postavijo svoje ponudbe na višje zneske proračuna. To se je zgodilo. Ko pa je imel dični načelnik te povišane proračune v rokah, je šel, to se pravi, se je vsedel, ter je sestavil za-se proračun po nekoliko — nižje cene. In ostali tovariši ugledne »Gospodarske stranke« so svojemu načelniku zapeli čast in slavo in mu poverili delo kot — najnižjemu (?) ponudniku. Tako je postal g. Kreutzer kot načelnik zadržke tudi najemnik dela in je kot načelnik ostal tudi nadzornik svojega dela. To seveda ni korupcija. Pa gospodje so šli še dalje. Kreutzer je pod patronanco za ubogo delavstvo tako vnetih socialnih demokratov svoje akordne delavce plačeval naravnost sramotno, sam pa si je njih delo zaračunal kakor si je hotel; a poleg tega je uboge delavce prisilil, da so svoj živež morali edino le v njegovi trgovini nakupovati. Za izkopeni kubični meter je delavce plačeval po 60 vin, strankam pa je isto delo zaračunal po 2 K 80 vin. Tudi to ni korupcija! Po končanem delu bi imel Kreutzer dolžnost, da so se pota, koder se je izpeljal vodovod, spravila zopet v red. To pa možu ni dišalo in prišlo je tako daleč, da je n. pr. zgornejšišenska občina morala še-le potom glavarstva doseči, da je Kreutzer kot najemnik dela za silo popravil izkopana pota.

Politična kronika.

Zaradi vprašanja diet državnim poslancom bo povodom posvetovanja o državnozbornem poslovniku baje vlada sama dala inicijativo ter predlagala, da se diete pavšalirajo. Vendar pa do sedaj višina teh pavšaliranih diet še ni znana. Vlada pa želi tudi, da bi končali odseki de- božiča posvetovanja o proračunskem provizoriju in brambnih predlogah. Do sedaj še ni gotovo ali bo treba za proračunski provizorij posojila ali ne. Razen drugih državnih potreb naj bi državni zbor v jesenskem zasedanju rešil tudi predlogo o lokalnih železnica in začel debato o vodocestnih predlogah. Tudi zakonski načrt o socialnem zavarovanju pride na dnevni red. Odseki se bodo proglasili za permanentne, kar ima že sedaj zase privoljenje večine strank.

O češko - nemških spravnih pogajanjih se je v soboto posvetovala nemško - radikalna stranka v Pragi, ki se je izrekla, da naj bodeta nacionalno - politična in šolska komisija permanentni. Poročala sta poslanca Wolf in Pacher. Komisiji pa nimate pravice rešiti finančno - politični predlog predno ne predloži nacionalno - politična komisija poročila, ki zadovolji Nemce. Nato se je bavil odsek stranke z učiteljskim vprašanjem in sprejel predlog, da naj se izključi deželni poslanec Wüst, ker se je zvezal pri državnozbornih volitvah s socialnimi demokrati. Poldan je imela zveza nemških deželnih poslancev sejo, v kateri je predlagal poslanec Wolf izključitev poslance Wüsta. Wüst je sicer ugovarjal, da ni sklenil nobene zveze s socialnimi demokrati ter zahteval častni sod, vendar je bil Wüst izključen iz zveze, na kar je zapustil posvetovalnico. Nato je referiral namestnik najvišjega deželnega maršala dr. Urban o sklicanju deželnega zbora in spravnih pogajanjih. Čehi, da niso ugovarjali permanentnosti nacionalno - politične komisije in tudi niso stivali nobenih zahtev za svoje privoljenje. Glede rekonstrukcije kabineta je poudarjal, da morajo Nemci energično protestirati, da bi prišlo vprašanje rekonstrukcije kabineta v zvezo s spravnimi pogajanj. Nemci da ne marajo privoliti v junktim med češko - nemško spravo in ureditvijo parlamentarnih razmer. Treba bo nadalje ustanoviti še tretji odsek, ki se bo bavil z vprašanjem pokritja, ki je zlasti važno glede učiteljskega vprašanja. Poslanec dr. pl. Kriegelstein je predlagal, da naj odlože člani permanentne nacionalno - politične komisije svoje mandate in da se naj razpišejo nove volitve. Sklepanje o tem predlogu se je odložilo.

Češki namestnik knez Thun je v soboto konferiral s češkimi radikali Choem in Klofačem. Čeprav je rezultat konference še tajen, vendar je toliko kot gotovo, da je tudi odpor čeških radikalev brezpomemben. Od ostalih čeških strank se bodo pustili preglasovati, ne da bi zahtevali kake koncesije. Stranka ima jutri konfereco, ki naj bo nekako predposvetovanje za narodno-politično komisijo.

O demisiji vojnega ministra se bo odločilo, kakor se zatrjuje v poučenih krogih prihodnji ponedeljek. V soboto je potekel njegov dopust in baron Schönaich je tudi že prevzel vodstvo vojnega ministrstva. Korni poveljnik pehotni general pl. A u f e n b e r g bo te dni poklican na Dunaj. Takoj po njegovi avdijenci pri cesarju se bo razglasilo njegovo imenovanje za vojnega ministra.

Neki italijanski diplomat je izjavil, da je italijanska vlada navzlic opozicijskemu stališču Avstro-Ogrske sklenila v petek v ministrskem svetu, zasesti Tripolis, še predno bo sklenjen francosko - nemški dogovor.

Za sestavo nemškega odgovora na francoske predloge glede maroškega vprašanja bodo rabili štiri do pet dni. — Kakor smo že poročali, se Nemčija in Španija nekako zblizuje. Zdjaj poročila »El Liberal«, glasilo ministrskega predsednika, da so se začele predprave za nemško-španski pogodbo glede Maroka. — Frančija se preveč ne ozira na vse te dogodke in je začela bolj samostojno nastopati. »Evening« poročila namreč iz Tangerja, da je bil francoski general Moinier kar natihoma imenovan za generalisima in reorganizatorja maroške armade. Ta politični veljavni dekret je sultan že podpisal.

Štajersko.

O šolskih razmerah na Sp. Štajerskem se je v »Slovincu« minuli četrtek razpisal neki »slovenski narodni učitelj«. Članek sicer ni ničesar drugega kakor zagovarjanje Korosec - Hagenhoferjevega predloga, da bi se štajerski deželni šolski svet »obogatil« z dvema novima klerikalnima članoma. Kakor da bi mogel eden slovenski in še povrh klerikalni član dež. šolsk. sveta sam odpraviti vse hibe slov. ljudskega šolstva na Sp. Štajerskem! V dosego svojega namena je ljubi »Slovenec« možakar zavil celo stvar tako, kakor da bi bili naprednjaki s »Slov. Narodom« vred popolnoma zadovoljni s slov. šolstvom na Sp. Štajerskem! Ne, moj dragi, pritožbi je ravno v naprednem časopisu vedno največ, da si smo toliko pravični, da priznavamo vsakomur tudi njegove zasluge. Kako bi pa klerikalci pospeševali naše šolstvo, kaže najlepše zadnja številka »Slov. Gosp.«, kjer čitamo: »Če se bo strogo držala osemletna šolska obveznost in se število učencev za posamezne razrede znižalo po zahtevi liberalnega učiteljstva, bo moralo kmečko ljudstvo zidati še več šolskih palač.« Istočasno toži ta klerikalni »narodni učitelj« v »Slovincu«, da so razredi prenapolnjeni, šolski okoliši preveliki in da liberalci v zvezi z okrajnimi in dež. šolskim svetom ne delujejo za stavbe novih šol! To je vendar prenerodni »Seelenfang« med učiteljstvom, ljubi »Slovenec«! Prijatelj, le bodimo odkriti: če ne bi pritiskali slov. okr. šolski sveti s pomočjo nekaterih šolskih izobrazbi prijaznih okr. glavarski in nemškoliberalnega dež. šolskega sveta na naše konservativne kmete, bi tudi pri nas ostali pri enorzrednicah v napol razpalih bajtah, kakor jih je videti marsikje drugod. »Slovenec«v dopisnik se končno jeni nad protekcionizmom pri oddaji učiteljskih mest na pr. v celjskem okraju in hoče javnost uveriti, da pove nekaj novega, kar »liberalci« še niso in kar odobravajo. Čudno, da ve mož drugod (seveda primerno prikrojeno) citirati naš list, zakaj ga glede tega protekcionizma, o katerem je pisal »Slov. Narod« baš minule dni, ne citira? To je pristno klerikalna poštenost! Čudimo se sicer, da se je možak spravil nad Supaneka. Prišel bo s »Slovincem« vred v nemilost pri celjskem opatu Ogradiju in celjskih duhovnikih sploh, kateri se v svoji sveti vojski proti narodnemu učiteljstvu prav radi poslužujejo Supaneka. »Slovenec« ima vedno smolo, kadarkoli kaj piše o štajerskih razmerah. Bolje bo zatorej devati tozadevne dopise v koš. Ali pa stoji pri »Slovincu« na stališču, da ena blamaža manj ali več nič ne za-leže!

Iz Gornjega grada nam poročajo: Volitve v naš okrajni zastop se vrše po sledečem redu: dne 22. sept. voli veposestvo, 23. septembra trgi in 27. septembra kmečke občine.

Iz Maribora. Podpisani odsek vabi v Mariboru in okolici, da nam v leto zvesti ostanje ter se redno in točno udeležujejo pevskih vaj, ki se bodo vršile za moški zbor vsak petek in za ženski, oziroma mešani zbor vsako sredo točno ob 8. zvečer v čitalnici Narodnega doma. Prva pevška vaja za moški zbor bode v petek 22. t. m., za ženski zbor pa v sredo 27. t. m. V svesti si eminentne važnosti, ki jo zavzema slovensko petje v družabnem življenju, posebno v Mariboru in prepričani, da nudi spretno vodstvo g. prof. Druzoviča tudi posameznemu pevcu izrednih koristi, pričakujemo vseobčega zanimanja in predvsem točnega posejanja pevskih vaj, ker le v tem slučaju zamorejo biti uspehi popolni. Zato pa cenjene pevke in dragi pevci vsi na krov! — Pevski odsek slov. čitalnice v Mariboru.

Slov. Bistrica. Lep popoldan nam je pripravila Čitalnica zadnji nedeljo. Gospod Serajnik nas je iznenadil s koncertom svojih gojencev in gojenk. Kvartet mladih goslarjev nam je podal nekaj prav ličnih komadov. Najbolj je pač ugajal »Urno naprej«, ki ga je uglašil g. Serajnik sam. Mladi goslarji so ta komad deloma igrali, deloma peli. Med temi točkami pa sta nastopili gojenki s citrami. Lep je bil »Venček narodnih pesmic« spremljanjem gosli in kitare. Po končanem koncertu pa so nam predstavili mladi igralci »Sne-gulčico«. Poseben vžitek je to, videti, kako se ti suka ta nežna mladina na odru. Vse se ti dozdeva tako naravno in če napravi ta ali oni igravec kako napako, te to nič ne moti. Kot bi spadalo k igri! Najlepši so pač bili prizori pri skratih. Nekaj neposrečnega je to: ti majhni skratki z dolgimi bradami in sivimi oblekami; eden manjši od drugega in vsak s svojo vrelčico, svetilko in kladivcem. Med njimi pa se je sukala lepa Sne-gulčica (Pavla Krulcova). In vsi ti

mali so igrali s tako preciznostjo, da bi mogli zadovoljiti tudi najrazvija-nejšega obiskovalca gledaliških predstav. Prehitro nam je minil popoldan, popolnoma smo se zživeli v dan-šo te nežne mladine, žal nam je bilo, da se je končalo tako hitro. In vendar je bila ura že devet, ko smo zapuščali dvorano. Precej nas je bilo, polna dvorana. G. Založnikova, ali se vam hočemo zahvaliti za čisto veselje, ki ste ga nam napravili s Sne-gulčico, in vam g. Serajnik za koncert? Ne, saj vama je lep vspeh lepše in boljše zadoščenje, kot še toliko častniške hvale! Pripravite nam še večkrat tako lepih solnčnih trenotkov med nežno mladino!

Iz Braslovč. (Zahvala.) Veselica, prirejena v nedeljo, dne 10. t. m. v prid Podp. društvu za slov. visokošole na Dunaju se je v vsakem oziru izvrstno obnesla. Po igri, ki se je igrala z nepričakovano dovršenostjo, se je razvila neprisljerna, prav prijateljska zabava. Srečolov z več nego 300 krasnimi dobitki je goste zadovoljil, ker je vsakdo lahko poizkusil z uspehom svojo srečo. Častilci rujne kapljice so oživljali v vinar-ni svojo fantazijo; ljubiteljem slaščič je bila na razpolago slaščičarna, zapoznelim gostom pa je nudila kavarna v obilici užitkov. Za otroke je bil pripravljen ribji lov, za mlajši svet pa je poleg šaljive pošte, konfe-tija, letenih kač in umetalnega ognja skrbel slavn. šotanska nar. godba, da je dal vsak duška svoje-mu navdušenju na plesišču skoro do ranega jutra. Prijetna dolžnost nas veda, da se tem potom najiskrenejše zahvalimo v prvi vrsti gdč. Košanovi in Paurovi za požrtvovalno sodelovanje, ki je nudilo ravno v vinskem šotoru tako lepe uspehe; cenj. obiteljnik Košanovi, Paurovi in dr. Voušekovi, nadalje gdč. Olgi Mar-schitzevi, ki je oskrbovala slaščičarno, kakor tudi cenj. rodbini Mar-schitzevi. Prav posebna zahvala gre gdč. Krašovicevi in gdč. Iv. Rojniki-ovi, ki ste z neumorno pridnostjo vzdržale v kavarni pozno v noč, kakor tudi gdč. Slugovi, ki je z gdč. Krašovicevo veliko pripomogla, da je srečolov tako krasno vspel. Nadalje gdč. Jezovskovi, Križajcvi, Piktovi, Ludwigi, gdč. Omladičevini, gdč. Mar. Rojniki, Rudlovi in Vrankovičevi za prodajanje šopkov, razglednice itd. Posebna hvala gre g. Koželju za trud pri pripravljaju šotorov. Zahvaljujemo se nadalje vsem, ki so prispevali z darovi, gosp. dekanu Hriberniku in g. kanoniku Bohinu, g. Petru Majdiču, gospej dr. Schwabovi, gdč. Olgi Zanierjevi, gg. Piktovu, Cvenklu, Žiganu, Cim-permanu, Krašovicu, gdč. Tončki Jezovnikovi; gg. Pevecu, Goričarju, Vasletu, g. župniku mozirskemu, gdč. Schusterjevi, gospej Ledniko-vi in gdč. Jezovnikovi in Velenju, kakor tudi vsem ostalim, ki so prispevali na ta ali oni način. Posebej še gg. dr. Srebrtu v Brežicah, dr. Schirmmaulu v Rajhenburgu, Pra-su v Konjicah, dr. Sernecu, Paherniku in dr. Červinku; nadalje vsem došlim gostom iz bližnje in daljne okoli-ce, iz Mozirja, Šotanja, St. Pavla, Vranskega, Celja itd., ki so prispeli k tako lepemu uspehu. Cistega do-bička je ostalo po odbitku vseh stroškov 500 K, ki se obrnejo v omenje-ni namen.

Koroško.

Shod državnih uradnikov. V Beljaku se je vršil prejšnji teden shod državnih uradnikov. Shoda so se udeležili številno državni uradniki vseh kategorij. Vsprejeli so na zborovanju resolucijo, v kateri zahtevajo takojšnjo ureditev uradniškega vprašanja. Posebno se poudarja v tej resoluciji ureditev aktivitetne doklade in vpeljava časovnega službenega napredovanja, pri katerem naj se vzame v poštev celo leto 1911.

Požari. Minoli teden je izbruhnil požar v gozdu pri Gorah blizu Pusarnice. Pogorelo je 10 jehov krasnega gozda. Rešilne akcije se je udeležilo nad 500 gasilcev. Ravno 24 ur pozneje, ko se je vnel gozd je začelo goret v Gorah posestvo Alojzije Kohlmayer. Zgorela je hiša, hlev in celo gospodarsko poslopje. Cloveških žrtev požar ni zahteval. Rešili so tudi živino razun 2 telet in 5 prašičev. Gasiti niso mogli, ker ni bilo vode. Škoda znaša nad 20.000 K zavarovalnina pa le 6000 K. Ogenj je povzročil le malo oddaljen gozdni požar.

Tatvine. Posestnici Ani Spatuy, v Beljaku je ukradel neznan tat iz spalnice večjo množico perila. — V Toplicah je ukradel nezna tat strojniku Gasserju iz zaprte onare v njegovem stanovanju 170 kron. Tat se je tako mudilo, da je pustil v ključavnici cel šop tatinskih ključev.

Samomor. Obesila se je v okoli-ci v Sv. Tomaža pri gostilničarju Karlu Punderju uslužbena natakarica Regina Späček. Vrok samomora je neznan.

Primorsko.

Arretiran antimilitarist. V Kanalu je aretirala žandarmerija nekoga 25letnega Angela Comisa iz Italije. Pregovorjal je namreč fanti, ki so podvrženi še vojaški dolžnosti in tudi aktivne vojake k begu. Uvedli so proti njemu strogo kazensko preiskavo.

Kolera. V soboto je obohel v Trstu za kolero sumljivimi znaki oficijal v skladišču 21. v prosti luki Peter Pizarello. Odpeljali so ga takoj v infekcijsko bolnico. Skladišče so popolnoma desinficirali in oddali v zdravniško nadzorstvo vse osebe, ki so z Pizarello zadnji dan občevali. Zdravniki sicer upajo, da bakteriološka preiskava ne bo dognala kolere, vendar je ukrenil mestni fizikat radi varnosti najstrožje odredbe. — V Bicmanjih je prepovedalo okrajno glavarstvo radi dveh novih slučajev kolere v Bertokih javno tombolo, ki bi se imela vršiti v nedeljo popoldne. Vendar pa ta dva slučaja še nista bakteriološko dokazana. Zdravniške preiskave, ki jih je uvedel v Bertokih dr. Hammerschmidt niso doslej pokazale še nobenega sumljivega slučaja. Preiskave bodo danes dovršene.

Stavka pristaniških delavcev v Trstu. Stavka nestalno nastavljenih pristaniških delavcev v Trstu se še nadaljuje. Delodajalec trdijo, da delavnega časa z novim delavnim redom niso podaljšali. Spremenili so namreč delavni red v pristanišču le v toliko, da delavci popoldne pol ure pozneje pričnejo z delom, in delajo zvečer pol ure dalj. Stalno nameščeni delavci so to spremembo brez ugovora sprejeli. Stavkajoči, katerih je okoli 300, hodijo v večjih in manjših grupah po mestu in so jako mirni. Stalno nameščeni delavci so prevzeli čezurno delo. Na ta način upajo podjetniki namestiti stavkajoče delavce in vstrajati toliko časa, dokler se ne vrnejo k rednemu delu.

Tat na pokopališču. Na tržakem pokopališču je zasabil mestni redar v soboto popoldne mladega človeka, ki je ukradel z nekoga groba bronast venci, vredni 200 kron. Tat se imenuje Ivan Terčon in stauuje pri Magdaleni. Sumijo ga, da je že dolgo kradel na pokopališču.

Ponesrečena Lloydova tovorna čolna. Iz Dedeagatscha poročajo, da je zalofil na poti med pristaniščem in Lloydovim parnikom »Gastein« med vihar dva velika tovorna čolna, ki spadata k parniku »Gastein«. Eden čolnov, ki je bil obložen z različnim tovarnim blagom se je potopil, drugi pa, ki je vozil cement, se je težko poškodoval.

Prekmorski promet v Trstu. V četrtjek je odpeljal iz Trsta v Aleksandrijo Lloydov parnik »Cleopatra«, ki je dosegel v vročinski seziji največje število potnikov v Egipt, namreč 175. Sploh je ta parnik otvoril sezijo, ko se vozijo izletniki vsako leto v ogromnem številu v Egipt. Zato otvori Lloyd zopet redno nedeljsko vožnjo v Aleksandrijo z 2 parnikoma »Wien« in »Helouan«. — Iz Carigrada je prišel parnik »Praga«. Pripeljal je veliko turških dijakov, ki gredo na Dunaj, kjer bodo obiskovali dunajsko trgovsko akademijo. Iz Tesalije pa je priplul parnik »Meran«. Ker je prišel parnik iz okuženih krajev so potnike zdravstveno preiskali in parnik popolnoma desinficirali. Potniki so bili vsi zdravi. Med njimi se je nahajal tudi grški škof iz Kaneje, ki gre radi neke očesne bolezni na dunajsko kliniko.

Čebele — vremenski preroki. Primorski čebelarji poročajo, da so opustile letos čebele nenavadno zgodaj svoje redno letno delo. Ustanoviše so se že večinoma v panje, katere so že sedaj skrbno zalile s smolo in voskom. Izkušeni čebelarji trdijo, da slutijo čebele letos zgodnjo in hudo zimo.

Poroka. Dne 21. t. m. se poročil c. kr. nadporočnik deželnoobrambnega polka št. 5 v Pulju, gospod Josip Skala, doma iz Vipave, z gospjo. Beti Starkovo iz Nove Bistrice na Češkem. Bilo srečno!

Oddaja kolodvorske restavracije v Pulju. Na postaji v Pulju se odda s 1. decembrom 1911 kolodvorska restavracija. Tozadevna poudbe je poslata do 14. oktobra t. l. 11. ure popoldne c. kr. državnoželezniškemu ravnateljstvu v Trstu. Podrobni podatki so razvidni iz listov »Osservatore Triestino«, »Laibacher Zeitung« in »Avvisatore Dalmato« od 20. septembra t. l. ter jih dajeta tudi c. kr. železniški obratni urad v Pulju in c. kr. državno železniško ravnateljstvo v Trstu.

Poneverjenja pri okrajnem glavarstvu v Pulju. Kakor smo že v petek poročali, so zaprlj v Pulju radi poneverjenja bivšega tajnika okrajnega glavarstva K. Dokazali so mu, da je poneveril čez 3000 kron, sumijo pa, da znaša poneverjena vsota okroglo 10.000 kron. Pri poneverjenju sta pomagala tajnika K. neki pisarniški pomočnik in neka gospodi-

na. Ta dva sta soudeležba tatvine priznala in vrnila poverljive vsote. Preiskava se nadaljuje. Čela zadeva pride pred porotno sodišče v Rovinj.

Atentat na ruskega ministrskega predsednika.

Očividci pravijo, da Bagrov ni nameraval zadeti Stolypina, temveč da je bil atentat naperjen proti carjevi rodbini. Prva krogla bi šla, če bi ne bil Stolypin zadet, v smeri proti carjevi loži, kjer so sedeli otroci carjevi. Bagrov sam je baje priznal, da je bila krogla namenjena višjim osebam, da pa te svoje namere ni izvršil, ker se je bil bal pogromov zoper Žide. Izjavil je nadalje, da je izvršil atentat na ukaz revolucionarne stranke. Žreb je določil njega, da izvrši atentat. Meseca avgusta ga je petrograški revolucionarni komite pisмено vprašal, če je ostal še pri svojem prejšnjem prepričanju. Ker je pozitivno odgovoril, so ga dne 31. avgusta poklicali v Petrograd in tam je prevzel naročilo, da umori Stolypina. V Kijevu je svaril tajno policijo pred atentatom in se je ponudil, da pokaže atentatorja, če se mu dovolj vstop v gledališče. Nato mu je izročila tajna policija eno izmed sedmih prostih vstopnic, ki jih je imela na razpolaganje. Bagrovu je dal na njegovo ime glasečo se vstopnico šef tajne policije polkovnik Kuljati s posebnim naročilom, naj pazi na ministrskega predsednika. Kuljati je njega izbral, ker je kratko pred tem sporočil, da se mu je posrečilo razkriti zoper Stolypina naperjeno zaroto. — Tudi se je ponudil, da prepreči atentat v gledališču in zasledi zarotnike. Vstopnica ima podpis polkovnika Kuljati. Neki policijski uradnik je izjavil, da se sploh ne more spominjati Bagrova, na kar mu je Bagrov smeje odgovoril: »Večkrat sem sedel v vašem oddelku.« Potem je pristavil: »Jaz sem prepričan anarhist.« Med zasliševanjem je bil popolnoma miren in hladnokrvn. Bagrova so nato odvedli v trdnjavsko kasematno; to je v celico za k smrti obsojene. — Njegovega brata, ki je odvetnik, so v soboto aretirali. Vedno večje je upanje, da Stolypin ozdravi, ker so zdravniki prišli do naziranja, da hrbenica ni ranjena. Vendar se bo še pol preteku enega tedna moglo konstatirati, če je nevarnost popolnoma odstranjena. Revolucionarna organizacija je baje sklenila, izvršiti v prihodnjih letih več atentatov, ki so se začeli z atentatom na Stolypina. Ze pred dvema dnevoma se je v Kijevu govorilo o zaroti zoper Stolypina. Tudi Stolypina so svarili, toda ta se ni zmenil za to. V Bagrovem stanovanju so dobili mnogo socialističnih spisov, nadalje tajne ukaze državne policije, ki se nanašajo na kijevske slavnosti.

Oblasti so dobile poročila, da se agitira za pogrome. Trije člani zveze pravih ruskih ljudi so bili aretirani. Kozaki patrolirajo po mestu. Aretirali so tudi progresista, mestnega svetnika Rutenberga.

Konstatiralo se je, da je imel Bagrov v gledališču tovariša, ki je bil tudi opravljal pri politični policijski službi. Se-le ko se je ta branil, izvršiti atentat, ga je izvršil Bagrov. V soboto so razni govorniki imeli na kijeviskih cestah hujskajoče govore. Ko so se demonstranti pripravljali, da začno z nasilnostmi, jih je policija razgnala.

Stolypinova soproga je prišla v soboto v Kijev. Stolypinovo stanje je zadovoljivo, temperatura normalna. Profesor Rein je izjavil, da je stanje pacientovo normalno in da bo ministrski predsednik v treh tednih zopet ozdravel. Tudi prof. dr. Zeidler je izjavil, da je stanje Stolypinovo tako ugodno, da se ni treba ničesar bati. Končno diagnozo bodo napravili v ponedeljek. V poslanskih krogih so cirkularna slaba poročila o Stolypinovem stanju. Posebno je vznemirjala, da ni spal...

V notranjem ministrstvu vlada veliko razburjenje, ker se je izdalo za policijsko službo v Kijevu več 100 tisočev rubljev. Denar pa je večinoma izginil v žepih visokih uradnikov.

Kako je prišlo do umora srbskega kralja Aleksandra in kraljice Druge?

50.000 dinarjev za slučaj, da dva zarotnika izgubita življenje.

Kakor sem že povedal, smo pridobili za zaroto tudi kraljevega adjutanta Mito Naumovića. Ta je stavil pogoj, da se njegovi rodbini zagotovi 25.000 dinarjev za slučaj, ako on izgubi v zaroti življenje.

Svojo zahtevo je utemeljeval s tem, da je zadolžen in da mu je mnogo ležeče na tem, da ne bodo njegovi

upniki vsled njegove smrti oškodovani.

A tudi njegova rodbina ima pravico zahtevati, da se ji za slučaj njegove smrti vsaj kolikor toliko zagotovi mirno življenje.

Isto toliko je zahteval tudi neki drugi častnik, ki je nam bil v zaroti prav tako potreben kakor Mita Naumović.

Omenjeni svoti bi bilo potreba takoj deponirati za imenovana dva oficirja.

Ker sem v zarotniške svrhe potrošil že silno mnogo svojega denarja, sem Genčić izjavil, da nisem več v položaju, da bi zalozil še ta kapital.

Ravno sva govorila o tej stvari, ko je prišel k meni pokojni Rajović. Takoj sem mu razložil vso stvar. Nato smo se vsi trije posvetovali ter končno sklenili, da podpisemo Rajović, Genčić in jaz več menic ter pri raznih zavodih dvignemo skupaj 50.000 dinarjev in jih deponujemo.

Ko je Rajović odšel od mene, sem rekel Genčiću:

»Ali si videl, da nismo pogrešili, ko smo tega moža pridobili za zaroto. Ta stvar bi se absolutno ne dala uspešno izvesti, ako bi njega ne bilo, ali ni tako?«

»Zares,« je rekel Genčić, »storili smo prav, da smo tudi njega pridobili. Nikdar nisem mislil, da je ta mož tako energičen in uslužen.«

Od tistega časa je tudi Genčić popolnoma zaupal Rajoviću. Odslej se ni njemu absolutno ničesar več prikrivalo, marveč smo skupno nadaljevali delo, da pripravimo prevrat.

Toda do podpisa menic in do eskontiranja iz zavodov sploh ni prišlo. Prav tisti čas je pristopil zaroti Hadži Toma.

Genčić ga je poučil o stvari, a Hadži Toma je svetoval, naj ničesar ne storimo, predno nimamo zagotovila, da knez pretendent sprejme kandidaturu.

Kmalu nato se je Hadži Toma napotil v Švico, kjer se je baje sestel s pretendentom. Ko se je vrnil, je iz svojega depozitarja 50.000 dinarjev.

Na ta način smo bili tudi v tem pogledu iz vode in pridobili smo dva oficirja, brez uslug katerih bi ne mogli niti misliti na to, da bi izvedli prevrat.

K temu odstavku je pridejalo uredništvo »Tribune« opazko o kraljevem adjutantu Miki Naumoviću in njegovi vlogi v zaroti. Iz te opazke posnemamo med drugim tudi to-le:

»Vloga pokojnega Naumovića (Naumović je padeš pri izvedbi zarote. — Uredništvo) je bila najtežja. On je užival vso naklonjenost kralja in kraljice zato ni imel osebno pravnobenega vzroka, da se pridruži zaroti, marveč baš nasprotno. In prav v tem se vidi vsa veličina njegovega nesebičnega dejanja. On se je pridružil zaroti proti svojem osebemu prijatelju vkljub temu, da je užival njegovo izredno naklonjenost, a storil je to, ker je bil prepričan, da mu dolžnost nalaga domovina.«

Njegov položaj je bil najtežji tudi ne sam dan izvršitve prevrata. Kakšno duševno borbo je moral ta mož prestati 10. maja, sedeč za mizo s prijateljem kraljem, proti kateremu je moral še isto noč kot na neprijatelja domovine dvigniti roko!«

Po nalogi kronistov moramo beležiti, da so Novakovića izvajanja v njegovih memoarih izzvala precejšnji odpor v vrstah bivših zarotnikov.

Bivši stotnik Borivoj Gjurjić, tisti, preko katerega sta Novaković in Genčić najprvo skušala stopiti v zvezi s knezom Petrom Karagorgjevićem, priobčuje v belgradskem »Novem Vremenu« ciklus člankov, v katerih navaja razne netočnosti in nejasnosti v Novakovićeve izjavjanjih ter dokazuje, da knez Peter Karagorgjević, sedanji kralj Peter v obče ni sodeloval pri zaroti in da sploh ni bil počen o podrobnostih zarote. Nadalje dokazuje Gjurjić, da kandidatura kneza Petra Karagorgjevića ni izprožil Novaković, marveč nadporočnik Gavrilović.

Dnevne vesti.

»Združeni narodni odbora« ima danes ob 5. popoldne sejo, katere se naj glasovolne vsi člani zanesljivo udeležiti.

Ljubljanska obrtna šola. Zopet enkrat se je pokazalo, kako misli in kaka čustva goje Nemci sploh in zlasti ljubljanski Nemci, ki se delajo tako mirne in prijazne, proti vsemu, kar bi znalo biti v korist slovenskemu prebivalstvu in mu pomagati do boljšega življenja in večjega blagostanja. V soboto smo poročali, kaj sta dognala poslanca dr. Triller in dr. Ravnihar pri svojem posredovanju v ministrstvih zastran ljubljanske obrtne šole: da namreč finančni minister z ničeve pretveze zadržuje in onemogočuje otvoritev obrtne šole in da so ministri pridobili za to nemški poslanci. Slučaj je

nanesel, da so Nemci ob istem času sami razkrili svojo grdo spletko, ki kaže, kako srdito in hudobno sovražijo ljubljanski Nemci vse, kar bi bilo Slovincem kolikor koli dobro. V ljubljanskem dopisu, ki sta ga priobčila celjska »Deutsche Wacht« in »Grazer Tagblatt« so se Nemci oglašili proti slovenski obrtni šoli. Postavili so se na stališče, da bo obrtna šola slovenskemu narodu koristila, da bo dvignila obrtni stan in da bo vsled tega nevarna nemstvu in — državni misli!! Slovenski obrtnik si po mislih ljubljanskih Nemcev ne sme pomagati naprej in ne sme priti do boljšega kruha, Slovincem naj bo hlapec, beli kruh pa naj je samo Nemec. Za slovensko obrtno šolo v Ljubljani so Nemci dobili masne kompenzacije. Spravili so jih lepo v žep in ko so jih enkrat imeli, so začeli intrigirati proti slovenski obrtni šoli in jo hočejo uničiti. Najljubše bi jim bilo, da se obrtna šola sploh ne ustanovi in poslopje porabi za druge namene, če pa že to ni mogoče, zahtevajo, da mora biti polovica profesorjev Nemcev in šola seveda na pol nemška. Utravistične gimnazije v Ljubljani Nemci niso trpeli in so zahtevali svojo nemško gimnazijo, Slovincem namenjeno obrtno šolo pa bi radi utravizirali, da bi je Nemci ne obiskovali, da bi potem nemški profesorji kvarili slovensko mladino. Ta dopis v »Deutsche Wacht« in v »Grazer Tagblatt« je zlata vreden, ker je slovenski javnosti pokazal kako srditi in neizproseni vodijo Nemci proti vsemu, kar bi slovenski narod povzdignilo. Na ustih imajo same medene besede o miru in spravljivosti, v srcih pa strup in sovraštvo.

Liberalna mladina. »Slovenec« se je spraval nad liberalno mladino. Raztrgal jo je in razmesaril in jo obsul z zasmehom. Obenem pa je nanjo izlil vse svoj žol in je s tem izdal, da se skriva za vsem njegovim zabavljanjem le — velik strah in veliko sovraštvo do češkega vseučilišča v Pragi. Taka pavšalna sodba, kakor jo je napisal »Slovenec« o liberalni mladini, za pametnega človeka sploh nima pomena, kajti ljudje so različno ustvarjeni. Priznamo, da je žal med liberalno mladino tudi nekaj takih ljudi, ki so v narodnem oziru precej apatični, a takih je med klerikalnimi koritarji še veliko več. In naposled se temu žalostnemu pojavu še čuditi ne smemo. Klerikalna stranka, ki ima večino slovenskega naroda v svojem taboru, je s svojo ravno v narodnem oziru izdajalsko in v vsakem oziru neslovensko politiko povzročila tako demoralizacijo, da postane človek res lahko apatičen, da res lahko izgubi vero v prihodnost slovenskega naroda in se začne vsemu odtegovati. To je obzaložnja in obsodbe vreden pojav ali umljiv je. Klerikalizem je onečastil in ponesrazil vse slovenske ideale in je povzročil tako korupcijo, da mora imeti trdne živce in krepko življenjsko silo, kdor si vzleže temu ohrani in zupaja v prihodnost slovenstva in zanjema iz tega zaupanja moč in voljo, da dela in žrtvuje za narodno stvar. Na srečo pa lahko rečemo, da je tistih, ki se vsemu odtegujejo, ki so nad vsem obupali in se udali nihilizmu, tako malo ravno med liberalno mladino, da sploh ne pridejo v poštev. Ogromna večina liberalne mladine je polna svežega navdušenja za narodno stvar, pripravljena na delo in na žrtve in stoji v kulturnem, v etičnem in v narodnem oziru visoko nad klerikalnimi koritarji. To klerikalci tudi prav dobro vedo, saj drugače bi jih liberalna mladina ne bilo treba biti — strah.

Vabila na zaupen shod narodno-naprednih volilcev v Spodnji Šiški. V torek dne 19. septembra ob 8. zvečer se vrši v gostilni pri »Ančniku« v Spod. Šiški zaupen shod po § 2 volilcev narodno-napredne stranke. Na razgovor pride lista kandidatov za občinske volitve in druge važne zadeve glede volilne taktike. Tozadevna povabila so se že razposlala. Kdor pomotoma vabila ni dobil, naj se zglati pri tajništvo »Vodnika« v gostilni pri »Ančniku«.

Rdeči ljudski osrečevalci. Iz Spod. Šiške se nam poroča: Klerikalci so kot črni ljudski osrečevalci dobili konkurenco. Če klerikalci tega ne verjamejo, naj vprašajo g. Antona Kristana, kako je v soboto zvečer v gostilni pri »Ančniku« ob priliki njegovega shoda oznanil strmečim poslušalcem, da bode nedelja, dne 24. septembra tisti srečni dan, ki bo občino Spodnja Šiška rešil vseh težav. Šiškarji dobe vse, kar so si že dolgo let želeli: električno razsvetljavo, kanalizacijo, otroško igrišče, občinsko hranilnico, meščansko šolo, občinsko lekarno z zdravnikom vred; v občinski knjižnici pa dobe šišenska dekleta najnovije romane gosp. Antona Kristana. Dobe pa drugih dobrot in blagoslovov še toliko povrh, da jih je preveč, če bi jih skušali vse po vrsti naštetj. Ampak Šiškarji dobe tudi poleg vsega tega še nekaj za

nameček, česar si pa — ne žele: socialne demokratke kot nove gospodarje v občinski hiši. Tako vsaj misli g. Anton Kristan in te svoje misli je na sobotnem shodu povedoval tudi svojim sodrugom. Šiškarji bodo odslej živeli kakor v rajju. Toda le pod enim pogojem: cela Šiška se bode morala ukloniti komandi rdečih ljudskih osrečevalcev. Kdor bi se drznil imeti svoje misli, tega kratkim potom poženejo vun. V novi občinski zastopar rdeči ljudski osrečevalci ne pridejo kot socialno-demokratska stranka, nego kot »delavska stranka«. Usodo občanov bodo odločevali le delavci, in sicer kakor izkazuje kandidatna lista, je od teh delavcev 16 posestnikov, 16 železničarjev, 6 obrtnikov, 3 uradniki, 4 staveli in 1 urednik. Listo teh »delavskih« kandidatov je g. Kristan proglasil kot narodno listo, na katero bode po zahtevi g. dr. Tomšiča ponosna cela »Slovenska stranka«. To se tudi potrjuje; kajti na tej »narodni listi« je napisanih samo 13 Nemcev, alias pronsansiranih »nemčurjev«. Dr. Tomšičeva »Slovenska stranka« — katere pa — mimogrede rečeno — doslej slovenska javnost še ne pozna, — bo torej res lahko ponosna na to »narodno« listo. Ko je Kristan povedal, kaka sreča zdaj čaka Šiško, se je v plohi hude nevihte razlil v svoji jezi nad govornico, da njegova stranka stoji v zvezi z Nemci in klerikalci. Pri tej priliki je samo to pozabil omeniti, da so pri zadnjih volitvah socialni demokratje prišli le s pomočjo klerikalcev v občinski odbor in da sestava sedanje kandidatne liste prav v veliki meri odgovarja pogojem tistih dveh nemških zaupnikov, ki sta na zaupnem shodu socialnih demokratov objubila, da v tem slučaju Nemci podpirajo socialno-demokratske kandidate. Pozabil je nadalje še marsikaj povedati, na kar ga hočemo opomniti o priliki, kadar se zopet povrne mo k zgodovini tega shoda rdečih ljudskih osrečevalcev.

Vrhnika je dobila župana. Včeraj je novi obč. odbor na Vrhniki volil župana. Najprej je bil izvoljen dr. Marolt, ki pa volitve ni sprejel, na kar je bil za župana izvoljen Franc Teršar ml., za podžupana pa Majer. Klerikalci so bili Teršarja tako veseli, da so streljali s kanoni. Daleč je prišla Vrhnika! Žalostno dovolj za klerikalno stranko, da se je moral zadovoljiti z županom, kakršen bo Teršar ml.!

Idrijskim krščanskim farbanjem v »Slovenec« in »Naši Moči« je malo neprijetno, da razkrinkavamo njihove večne laži in zavijanja, pa so strelji svoje jezo nad »Narodovim« dopisnikom v sobotnem »Slovenec«. Ker ne morejo zanikati očitanih jim lažij s stvarnimi razlogi, pa prihajajo na dan s še gorostasnejšimi zavijanjji. Pišejo n. pr.: »Na shodu pri Didliču je dr. Susteršič izjavil, da se dela na to, da Idrija dobi vsaj nižjo gimnazijo, ki se ho, ako se potreba pokaže, polagoma razširila v višjo. Brzovaj je »Slovenec« z Dunaja poročal, da se je akcija za to že začela in je upati ugodne rešitve. A takrat pride liberalna deputacija k ministru Hartlu z vestjo, da Idrija ustanovi na svoje stroške realko. Minister je zmagal z glavo, da bi moglo tako malo mesto vzdrževati najdražjo srednjo šolo, a naši prvaki so takrat oblastno zatrjevali, da so zadostno bogati na tako žrtve. Ugoditi jim je moral, četudi je zatrjeval, da ne bo podržavljenja. To je pač še v živem spominu. In takrat so pokopali državno nižjo gimnazijo, ker dva srednješolska zavoda v Idriji bi ne mogla višja oblast odobriti. Poslanec S. L. S. so bili pozneje toliko naklonjeni (!) Idriji, da so pri Becku izposlovali podržavljenje naše realke, kar liberalci do danes ne bi bili dosegli. In dopisnik »Narodov« je toliko drzen, da imenuje »krščansko farbanec«, če trdimo, da so ravno naši možje za višjo izobrazbo v Idriji delali nepretrgano.« Resnično moštvi v zavijanju in slepljenju javnosti. Kolikor vrstie, toliko neresnie v tem klerikalnem dopisu. Dr. Susteršič je pač ustanovil nemško gimnazijo v Ljubljani in pripomogel Kočvarjem do nepotrebnosti višje, »Idrija bi bila še danes čakala na svojo srednješolski zavod, če bi bila njegova ustanovitev odvisna od Susteršičeve volje. Druge klerikalne akcije za ustanovitev nižje gimnazije v Idriji od »Slovenec« brzovajava ni bilo, vse drugo kar danes klerikalci pripovedujejo, je res pristno krščansko farbanje. Prav tako je s podržavljenjem idrijske mestne realke. Da ni bilo ljubljanskega naprednega poslance Ivana Hribarja, bi naibrž bila realka še v mestni upravi. Ko je ta tudi za Idrijo velezašlužni bivši državni poslanec izposloval podržavljenje in je bila tozadevna postavka sprejeta v državni proračun, te da je šele pričapljaj idrijski poslanec Gostinčar in — vložil interpelacijo za podržavljenje idrijske realke. S tem si je pridobil nesmrtno blama

že, kajti pokazal je, da je v stvari popolnoma neinformiran in je to radi česar interelira, že po zaslugi naprednega poslanca Hribarja izvršeno. To so fakta, ki jih klerikalne laži izpodbijati ne morejo! In vendar ti klerikalni farbarji besedičijo o naklonjenosti poslancev S. L. S. Idrji. Ravnoisto je v idrijskim železniškim vprašanju. Ko so naprednjaki izvršili vse predpriloge in zainteresirali vse merodajne kroge, pa pride Gostinčar in — interelira. In končno bodo zopet urbi et orbi trobili krščanski farbarji, da je Idrji pridobil železnico — Gostinčar. In mi bomo po njihovem mnenju lažniki, če bomo trdili, da to ni res. Idrjski krščanski farbarji naj bodo le pripravljani, da jih bomo še večkrat motili v njihovem čednem rokodelstvu.

Odlikovanje. Za štiridesetletno zvesto službovanje je bil odlikovan s častno svetinjo delavce Josip Monfreda pri tvrdki Globočnik v Ljubljani.

Važna seja odbora za cvetlični dan v Ljubljani. Jutri, v torek, ob 6. zvečer se vrši v »Narodni kavarni« zelo važna seja damskega odbora za cvetlični dan, h kateri nujno vabimo vse gg. odbornice.

Domoljubje pa krščanski nauk. Da visokočastitim klerikalcem ne diši krščanska morala, to dokazuje s svojimi grdim življenjem in peklenkim početjem očitno. Da bi pa uredniki škofovega »Domoljuba« ne znali nasteti božjih zapovedi, nisimo vedeli, povedali pa so sami v zadnjem »Domoljubju«, kjer pravijo, da veleva 2. božja zapoved udeleževati se maše ob nedeljah. Tem versko slabopoučnim klerikalcem, vidimo, je res potreben verski pouk, ker brez znanja božjih zapovedi še v nebesa ne morejo. Mimogrede rečemo, da večna tretja božja zapoved slišati mašo ob nedeljah, resnobno pa opominjamo častite klerikale, naj se ne bavijo teoretično in praktično le z »veličimi bukvicami« škofovimi, vzamajo naj v roko vsaj tudi katekizem, da jih ne vzame hudič!

Usmiljeni Samarijani.

Football-tekma S. F. K. Ilirija (Ljubljana) versus F. M. Rapid (Gradec) 2:2 (2:1). Včerajšnja tekma med Ljubljano in Gradcem vršila se je pod najneugodnejšimi pogoji. Deževno vreme v soboto in nedeljo je skoro onemogočilo match, šele tik pred tekmo je pojenjalo deževje toliko, da ste zamogli moštvi nastopiti. Vse od obile padavine polzko igrišče povzročilo je seveda obilo padcev; vsaka kombinacija je bila vsled tega več ali manj iluzorična in igralci so tudi temu primerno igrali brez posebnega interesa. Rezultat je ostal neodločen, vzlic temu pa pri teh okolnostih sploh ne more biti merodajno merilo za kakovost obeh klubov. V tehničnem oziru je prevladala Ilirija, kjer se je posebno odlikovala napadalna vrsta dočim je pri Gradčanih, ki imajo dosti kombinacije, odločno obrana z vratarjem bojsko od napadalcev. Graško moštvo, mada klub Rapid ne razpolaga baš z discipliniranimi igralci, kar priča neprijetno medsebojno vsposobljanje in mešavanje v odločne razsodnike, kar je odločno na kvar sportni stvari, saj se s tem zavaja le občinstvo v nedopaten kontakt z igralci in moti tekme. Priporočali bi v bodoče, da se k mednarodnim tekмам vabijo le stari renomirani klubi, ki garantirajo strogo fair igro. V prvem polčasu je vodila Ilirija igro z 2:1; kmalu po pričetku se je posrečilo vsled nepazljivosti ljubljanskih branilcev Rapidu zabiti prvi goal. Ilirija kmalu izjednači, po 20 minutah doseže še drugi goal in rezultat ostane v neodločni igri do konca halftime. V drugi polovici skušajo Gradčani izravnati; po 10 minutah vstrelijo njih napadalec goal, katerega pa razsodnik vsled popolnoma očitnega off side opravičeno ni priznal. Tempo postaja odslej živahnije, vzlic temu se ne posreči nobeni stranki doseči nov uspeh. Igra se giblje zdaj na tem, zdaj na onem polju brez vsake zanimivosti. Deset minut pred koncem igre dikтира sodnik vsled nepravilne igre ljubljanskega napadalca prosti strel iz daljave 15 m, katerega izkoristijo Gradčani za svoj drugi goal. Sodnik je imel vsled »domače« igre Rapida težko stališče in je zgubil celo parkrat vodstvo, katerega si je pa še deloma sam poslalbal vsled premajhne odločnosti. Vzlic deževnemu vremenu zbralo si je pri tekmi do 1000 gledalcev, kar je jasen dokaz, kako prodira football vedno bolj v vse sloje občinstva.

Cestna dirka Medvode-Siška, kluba slov, biciklistov »Ljubljana«, ki je bila napovedana za včerajšnje popoldne, se je vsled slabega vremena preložila in se vrši eno prihodnjih nedelj.

Cvet in sad. Ljubki mali deklici Majda Turkova in Sveta Papeževa sta prinesli danes v naše uredništvo kostonjevi vejici, na katerih je bil cvet in sad. Vejici sta utergali na Hauptmannovem vrtu.

Umrla je dne 16. septembra v 76. letu starosti Mar. Zakrajšek iz Za-

kraja, mati okrožnega zbiravnika g. dr. Zakrajška iz Škofje Loke. Bila je vzorna slovenska žena, daleč na okrog znana valed svojega plemenitega srca in svoje izredne razumnosti. N. v m. p!

Semenj v Ribnici. Okrajno glavarstvo v Kočevju je dovolilo živinski semenj v Ribnici dne 21. septembra za živino iz neokuzenih krajev.

Vojšček, ki ženake s nožem zabada. Dne 15. avgusta je bila birma v Velikem Gabru. Omožena Marija Markovič je stregla gostom v Vojščakovi gostilni. Ko se je gostilna že nekoliko izpraznila in so se ljudje razšli, sta prišla po Marijo Markovič njen dvanajstletni sin France in oženjen Jožef Barle, katerega so Vojščakovi dolžili, da lazi za Marijo Markovič. Ker je le-ta polsestra Vojščakovega sina Jožefa, je slednji prepričan, da je on dasi šele 19 let star, varuh Marije Markovič, ki šteje že 40 let. Iz Vojščakove gostilne so šli potem Marija Markovič s sinom Francetom in Jožetom Barle v Koperčevo gostilno, kjer so pili v večji sobi. Kmalu pa je poklical pit Marijo Markovič Lavdanov Lojze v malo sobo. Tako imenitnemu pozivu se ni mogla braniti ter je odšla v malo sobo, kjer je obsedela. Takoj potem je pa nek Hade poklical Barleta v malo sobo, kjer so pili tudi Anton Gliha, Lojze in Jože Vojšček ter Lojze Zure. Oba Vojščaka sta bila prepričana, da je Barle nalašč prilezel za Marijo Markovič v malo sobo. Jože Vojšček je zato zgrabil Barleta, ga vrzel za vrat in tepel. Gliha pa ga je sunil z obuto nogo. Ko so se izpehali iz gostilne, je šla Marija Markovič za njimi mirit. Vojščaka pa sta mislila, da bi bilo najbolje zaljubljenima Barletu in Mariji Markovič izpustiti nekaj prevračne krvi in res je bil zunaj zaboden Barle večkrat v hrbet. Marija Markovič pa ima na dolgo prerezano levo roko pod kolomcem. No, to je bil res hraber Vojšček!

Dvakrat se pridušil, dvakrat zabodel. Neverjetno je skoraj, za kake neznatne stvari se vsajših stopajo fantje in kako lahkomisljeno silijo v zapore. — Koncem avgusta so pili v Podlogarjevi gostilni na Kalu pri Šentjanžu France, Lojze in Tone Trinkaus, Tomo Zalar in Avgust Marolt. Ko so bili že dobre volje, sta šla Avgust Marolt in Lojze Trinkaus zaplesati, ker ni bilo plesalk. Dasi so bili vsi med seboj prijatelji in so skupaj pili, je vendar stopil France Trinkaus iz same gole nagajivosti na sredo gostilne in se pridušil, da ne bosta plesala. Avgust Marolt se je pa pridušil, da bosta plesala in je hotel plesati kar naprej, toda France Trinkaus ga je sunil s precejšnjo močjo s pestjo v prsi, da je odletel v peč. V tistem hipu ga je sunil eden izmed navzočih fantov dvakrat v hrbet z odprtim nožem, ki ga je moral imeti že pripravljenega. Maroltu so komaj ustavili kri in ga oddali potem v bolnišnico.

Velik požar na »Tolstem vrhu« v Karavankah. (Iz Gorici nad Kranjem.) Med Storžcem in Krško goro nad vasico Zalogom leži 1800 m visoka gora z imenom »Tolsti vrh«. Dne 22. avgusta t. l. pojavil se je v pečevju na severni strani te gore v smeri proti trziškim Rovtam precej velik oprezen ogenj; vendar se za ta ogenj v pečevju spocetka ni nihče zmenil razun nekaterih Rovtarjev. Zadnje dni avgusta pa se je ogenj — zanešen najbrže po vetru — jel širiti tudi na južni strani Tolstega vrha. Neten po travi-starici in drugi cretovski suhljadi zavzemal je ogenj vedno večje dimenzije. Ljudje iz Zaloga, Srednje vasi, Gorici, Povelji, Gozda in Trstenika, ki imajo v tej gori in njeni bližini svoja kopišča, drovoče i. t. d. jeli so strahom ogenj opazovati; pošiljali so v goro krepke fante in može ogenj gasiti, toda naposled bil je zaman ves njihov trud. Ogenj — neten po suhljadi in raznešen po vetru po vsej gori — objel je v dnevih 13., 14. in 15. septembra vso goro notri dol do na pobočju se nahajajočih, bogato z bukovjem in šilovjem zaraščenih drevošev. Nevarnost je bila silno velika, da vsi ti krasni gozdovi ginejo v pepel. Dne 14. in 15. septembra gasilo je na stotine ljudi pod nadzorstvom skoraj vsega orožništva kranjskega okraja. Najbolj kritičen moment bil je v noči od 14. na 15. septembra in le z največjim naporom je naše krepke in v trpljenju utrjeno moštvo ndušilo ogenj v lesovjn nad Svarjami in Zalogom na eni in proti vasici v Gozdu na drugi strani. K sreči — v temeljito pogašenje ognja — jel je v petek 15. sept. zjutraj padati dež in ploha 16. t. m. je ogenj tudi v vresju popolnoma zadušila. Žal, da imamo pri tem groznem gorskem požaru zabeležiti tudi človeško žrtev. Zaloški mežnar Josip Konc, sorodnik pred dvema mesecema na grmadi zgorole Neže Konc iz Gorici, branil je v družbi orožnika iz Kranja in fanta I. Bidovca, kopo (stog, zloženo gorsko seno) pod visokim čerom na veliki strmini. Nenadoma, v hipu preskoči ogenj čez čer in bliskoma so bili objeti od ognja od vseh strani. Orožnik

iz Kranja se je rešil z velikim naporom skozi gosti dim v neko tam blizu se nahajajočo »ježo« (skupino do tal z vejevjem porastene drevja). Bidovec se je rešil na nasprotno stran v zaloško planino »Poljana«, Konc pa — omamljen po dimu — zavije po strmini proti groznemu čerovju, čez katero pade nad 20 m. globoko ter se po strmini vali še kakih 300 m dalje nizdol. Našli so drugi dan Konca za nekim čerom popolnoma golega; en škorenj le je še visel na nogi, drugi škorenj je na nogi zgorel. V soboto popoldne 16. t. m. položili so Konca k večnemu počitku z veliko udeležbo pogrebcev na goriškem pokopališču.

S ceate. Snoči sta se v neki gostilni na Vodovodni cesti sprla dva topničarja in nek mizar. Ko sta se vojaka mizarja hotela lotiti, je ta zbežal. Med begom je na polju padel v dva metra globoko jamo ter se pri padcu na desni nogi tako poškodoval, da ni mogel več vstati. Stražnik je nato poklical rešilni voz, s katerim so poškodovanca prepeljali v deželno bolnišnico.

Porod v veži. V soboto zvečer je šla žena nekega zidarja iz Rudnika v porodnišnico. Na Ambroževem trgu jo je bilo pa prehitelo, vsled česar je stopila v neko vežo in porodila sinčka. Poklicali so rešilni voz, s katerim so jo prepeljali v porodnišnico.

Ribe je lovil brez dovoljenja z mrežo v Gruberjevem prekopu delavce Ivan Novak. Nastavil je bil dve mreži, katere mu je pa policija konfiscirala.

Pes popadel je minul teden na nekem dvorišču na Khunovi cesti 9-letno Ernestino Roschnikovo ter jo na obrazu lahko telesno poškodoval. Lastnik psa je znan.

Iz Amerike se je včeraj pripeljal 100 Hrvatov.

Izgubila je Pavlina Legatova zlat za 10 K. — Prevoznik Jožef Modrijan je izgubil vozno odejo. — Mestni delavec Jožef Trefald je izgubil denarnico z manjšo vsoto denarja. — Neka dama je izgubila otroški slammik z napisom: »Hile«.

Heerka gospoda Bernatoviča poslovod. »angleškega skladišča obleke«, katere je v tej stroki dobro izurjena, je odpotovala v Pariz k osebnemu nakupu modelov damske konfekcije.

Narodna obramba.

Obrambni kamen pokojnega nad-revidenta Antona Kozlječarja je popolnoma poplačan. Rodoljubna gospa vdova je poslala 100 K, od katerih se je prišlo 50 K obrabnemu kamnu, drugih 50 K pa je gospejin dar. Hvala srčna! Naj pazi vsak brambovec, da vplača svoj kamen, dokler je živ, ali pa naj poskrbi, da prijatelj to stori, ko njega več ne bo!

Družbi sv. Cirila in Metoda je poslala gdč. Tin. Hartmanova, pod. blagajn. Velikih Laščah, 174 K 57 v, čisti dohodek pic-nicka, ki se je napravil 21. avg. t. l. Priporočamo privedev pic-nickov, pri katerih se govori vnealme besede za bžagor domovine; družba sv. C. in M. pa dobi gmotno okrepjenje. Hvala! G. Anton Gnus, nadiučitelj v Dolu pri Hrastniku, je poslal družbi sv. Cirila in Metoda 10 K 20 v, ki sta jih nabrala gdč. Stanka Gnusova, učenka V. razreda dekliškega liceja v Ljubljani in učiteljčičnik G. V. Hofbauer v veseli družbi pri Pekarju na Dolu povodom odhodnice dolske in hrastniške mladine v mesto v svrhu študij. Hvala! G. prot. Stef. Podboj je poslal 20 K mesto venca na grob bratrance umrlega g. Fr. Podboju. Gdč. Rozina Jesenkova v Poljanah je nabrala med častniki 5 K. G. učitelj Rud. Arnshek na Vidmu je poslal 11 K, katere so prištedili učenci ljudske šole na Vidmu, nalagaje male doneske v poštno hranilnico. Vsem dobrotnikom družbe sv. Cirila in Metoda. Hvala!

Zahvala. Vsem, ki so dne 10. t. m. ob priliki velike skupščine družbe sv. Cirila in Metoda v Trzinu poslali pokojnega Viljema Pollaka zlasti vodstvu družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani za lepi venci, g. dr. Flešič za pokojnika poveljujoči govor, pevsem slov. bralnega društva v Trzinu za tolažilno petje, telovadnemu društvu »Sokol« v Trzinu in vsem skupščinarjem za mnogoštevilno udeležbo se zahvalim kar najiskreneje z željo, da bi se mojega brata Viljema Pollaka vedno spominjali. — Zanita Pollak tudi v imenu drugih sorodnikov.

Zahvala. Veleocenjenim trziškim gospeim in gospodičnam! Ob priliki velike skupščine družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, ki je bila dne 10. t. m. v Trzinu, ste zopet pokazale svoje zlato in rodoljubno sree. Z vneto in gorečnostjo, veseljem in ne-utrudljivostjo ste se prijele dela, za katero smo vas prosili. Vaši radodarnosti in požrtvovalnosti smo se morali čuditi. Zato je bila veselica i. t. l. tako lepa in tudi tako dobičkonosna. Ma! položaj dar domu na altar — prosni družbi sv. Cirila in Metoda. Vaš

dar pa je bil tako velik. V zadregi smo, kakšno naj bo povračilo, da bo vsaj majhen nadomestek za vsa, kar ste nam naklonile. Zavest, da ste storile dobro delo, in naša neusahljiva hvaležnost vam bodi piela odškodnina. Proseč vas vae za nas predragocene naklonjenosti še za naprej se vam priporočamo z vročo željo, da bo vaš svetli in lepi vzgled pomagal številu vam enakih. Podružnica sv. Cirila in Metoda v Ljubljani za Trzin in okolico. Matija Marinček, t. č. prvomestnik. Frane Deu, t. č. tajnik.

Društvena naznanila.

»Sokol II.« vljudno naznanja, da se vrši društveni izr. občni zbor v nedeljo, dne 24. septembra ob 9. dopoldan v gostilni staroste br. Fr. Kavčiča na Privozu. Na dnevnem redu je: dopolnilna volitev odbora, načelnika in dveh odborovih namestnikov. — Uro pozneje se pa vrši istotam I. redni občni zbor »Društva za zgradbo in vzdrževanje Sokolskega doma Sokolu II.« s sledečim dnevnim redom: 1. Pozdrav predsednika oziroma podpredsednika. 2. Poročilo tajnika, blagajnika in pregledovalcev računov. 3. Volitev odbora. 4. Sprememba pravil. 5. Slučajnosti. K obilni udeležbi vabita odborata.

Sestanek akadem. fer. društva »Sava« in »Prosveta« se vrši jutri ob pol 11. dop. v prostorih »Narodne čitalnice« v Ljubljani. Sestanku sledi vodstvena seja »Organizacije svobodomselnega narodno-naprednega dijaštva«, na katero vsled važnosti poročil vse odbornike opozarjamo.

Društvo jugoslovanskih železniških uradnikov« priredi za »Ljubljansko«, »zidanmoško« in »jenseniško« podružnico — »društveni shod«, — ki bo v torek, dne 19. sept. ob 8. zvečer v salonu »Hotel Ilirija« Kolodvorska ulica v Ljubljani. Dnevni red: »Položaj železniškega uradništva«. Ker bo shod vsled — kritičnega časa — zelo važen, pričakuje od železniškega uradništva polne udeležbe. Odbor.

Slovensko pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« priredi v prvi polovici oktobra t. l. v veliki dvorani »Narodnega doma« na čast spominu pokojnih skladateljev dr. Benjamina in dr. Gustava Ipaveca večer, na katerem se bodo proizvajale izključno skladbe omenjenih dveh komponistov: moški zbori, okteti in samospelvi, slavno občinstvo se na to pomembno prireditev opozarja že sedaj. — Opetovano se je v sejah »Zvezde slovenskih pevskih društev« in tudi v naših časopisih naglašalo, da potrebujemo v Ljubljani manjši mešan zbor, ki bi proizvajal priproste lažje skladbe. Odbor »Ljubljanskega Zvona« je po vsestranskem razmotranju pri eni svojih zadnjih sej sklenil, da radevolje vzdržuje poleg moškega tudi mešan zbor, če se oglašijo dovolj za petje vnetih gospi, ki pa ne sodelujejo pri nobenem zboru. Zglasiti se je v nedeljo med 10. in polu 12. dopoldne ter v sredo in petek med 7. in 8. zvečer v društvenih prostorih »Narodni dom« I. nadstropje desno) ali pa pisмено naravnost odboru. Dr. Anton Švigelj, predsednik. Janko Zorko, tajnik.

Prosveta.

Slov. gledališče. »Ruy Blas«, drama v petih dejanjih. Spisal Viktor Hugo. Izpod taktirke kapelnika Talicha so zadoneli v soboto prvič v letošnji sezoni zvoki Mendelssohn-Bartholdy overture k drami »Ruy Blas«, ki je otvorila sezono. »Ruy Blas«! Sam Viktor Hugo pravi v svojem predgovoru, da je hotel spojiti v svojo dramo vse panoge dramske umetnosti. Pretresljiva drama polna efektnih momentov in prepletena z veselim prizori konča kot tragedija. Štiri osebe se merijo v svojih stremljenjih, vsaka njih je tip. Boj gre med njimi na življenje in na smrt, nasprotje čustev nazorov ljubezni provzroči maščevanje... Vloga Ruy Blasa je igral G. Nučič. Od navadnega lakaja dvigne Ruy Blas, pravi sin španskega naroda, oči k kraljici; njegova ljubezen do nje, nedosegljiva, raste kakor vulkan in zahoče se mu, da postane njegova, edino njegova. Kot slepo orodje drugih, ki hočejo udariti z njim maščevalno po kraljici, posreči se mu priti do nje. In čuvstvo, šest mesecev tajajeno, izbruhne sedaj, ljubezen njegova ne pozna več ovir in spon, vsaj je njen in tudi ona, kraljica, ljubi »Don Cezarja« v Ruy Blasu. Tedaj stopi na obzorje maščevalec nad kraljico v osebi Don Salusta, gospodar Ruy Blasa, in razkrinka v junaku lakajja. Ruy Blas ga ubije in ker mu kraljica noče odpustiti do dejanja, se zastrupi. Ze od prve poteze je vloga Ruy Blasa vodilna, njegova čustva se stopnjujejo od prizora do prizora do katastrofe. G. Nučič nam je pokazal neusahljiv vir svojih zmožnosti v ljubavnih vlogah, igral je temperamntno, da deloma zelo skoro preveč. Priporočali bi mu

te različnejšo izgovorjavo, kar mora priti posebno v vezani besedi do veljave, sicer trpi vezana vsled nerazumljivosti. Isto bi priporočali tudi drugimi, ker se je govorilo precej nerazumljivo in veliko pretiho. Don Salusta, gospodar Ruy Blasa je igral G. Skrbinešek. Krasn vloga, po velikosti skoro jednaka naslovni, je našla svojega mojstra. Tako preciznega igranja že dolgo nisimo videli. G. Skrbinešek je vzor igralca karakternih vlog in sigurno ga čaka prihodnost, na kojoj bodo zrii vsi Slovenci s ponosom. Lahko rečem, da je odnesel lovorov venec tega večera brezdomno on. Don Cezar oziroma G. Danilo, nam je hotel pač pokazati, da zna še vedno plavati. V prvem dejanju je še šlo za silo, v četrtem je pa občital popolnoma. G. Danilo, vsakdanje geste nam ne pomagajo, vloga, vloga bi radi čuli od Vas. Kot kraljica je sodelovala ga. Setfilova. Vloga sama na sebi ni efekturna, toda dado se narediti iz nje. Nositi jo mora igralka, ne vloga nje. Iz dolgočasje na dvoru jo zdrami ljubezen Ruy Blasa in ona, željna ljubezni, se ga oklene, dasi je žena kralja. Razočarana ob padcu Ruy Blasa, osramočena in izdana, obupana nad smrtjo ljubimca — vse nam je pokazala ga. Setfilova s svojo umetnostjo. Zadovoljila nas je nad pričakovanje. V zadnjem dejanju bi ji priporočali še malo več čustev. Ostale vloge, ki po svoji velikosti ne pridejo v poseben poštev, so bile izvedene v našo zadovoljnost in moramo omeniti posebno gospe Illičičev in Bukšekovo ter gospičo Vero Danilo in g. Poveheta. Režija je delovala brezhibno. Obisk je bil na sedežih povoljen, lože prazne. Občinstvo gotovega »okusa« naj opusti svoj smeh pri dramatičnih mestih, ker isti popolnoma nič ne pristoja. — »Samosvoj«, drama v petih dejanjih, spisal Etbin Kristav. Premijera te drame se je vršila že lansko sezijo in naš list je prinesel o njej v številki z dne 28. marca t. l. poročilo. Zatorej se ne bomo domot spuščali v podrobno oceno drame same in omenimo le njene predstavljateljce. G. Nučič je pokazal resno voljo donesti vlogo Rome-ta do sploh mogočega vrhunca. Posrečilo se mu je v kolikor dopušta to vloga sama. Nasprotnika njegovega, kmeta Komarja, je igral g. Verovšek. Deloma je plaval vendar si je znal pomagati vselej iz neljubega premora. V gotovih scenah, kot koncem II., III. in IV. dejanja je bil zelo dober in če bi znal še perpektivno svojo vlogo, hvaležni bi mu bili dvakrat bolj. Ljubimca Mižana je igral g. Šimacek in bi mu svetovale — dasi je vloga kot taka zelo nevhvalna — viliti vanjo več življenja. Njegova sodruginja ga. Setfilova je storila vse po možnosti, isto tudi ga. Bukšekova. Malodane vtomil je zopet naš ljubi G. Danilo. Verujemo, da so težke naloge igralca, toda tako težko zopet niso. Da bi si g. Danilo in posebno kot rutiniran igralec, ne mogel priučiti male uloge. Gospod Peček je bil na svojem le v 5. dejanju treba še malo več igre, če ne šablonske. Gospod Skrbinešek je storil vse v proslavo hlapčevskih-uradnih kapacitet in zadel kot navadno v črno. Gospa Danilo kot razvajena mestna dama je bila v igri na mestu le v izgovorjavi silavcev nekam čudna. Tudi ostali reprezentanti malih vlog kot gg. Bukšek ter Rasberger so storili svojo nalogo. Predstava je bila v parterju, balkonu in na galeriji še precej dobro obiskana. Lože zopet prazne. Pristavi je prisostvoval tudi g. pisatelj. Začetek ob polu 8, do 8 motenje s prihajanjem, ob polu 11. konec.

Književnost.

— Udovica. Povest iz 18. stoletja. Napisal J. E. Tomić. Poslovenil Stefan Knavs. Tiskala in založila tiskarna »Edinost«. Cena 1 K 60 v, po pošti 20 v več. Romani Josipa Tomiča spadajo med najprijetnejše, kar jih ima novejša hrvaška književnost. Niso kdo ve kako velike umetniške vrednosti, a so isborna, zanimiva in zabavna beletristika. Slovenski prevod je dober in je knjižga vredna koplega priporočila.

Razne stvari.

* Kolera. Sanitetni departement ogrskega notranjega ministrstva razglašja, da so v Budimpešti zopet konstatarili med bolniki en slučaj prave kolere. Pri drugih bolnikih niso mogli dognati kolero. V Nagy-Keszzi v komitatu Komorn je zbolela neka sorodnica za kolero. V Budimpešti zboleli je ladijski kurjač Elek. Tudi v Novi Pešti se je pripetil en sumljiv slučaj. Zbolel je baje za kolero tudi strojnik Kováč. Njegovi tovariši pravijo, da je pil vodo iz Donave. — Iz Soluna poročajo, da so se nižji sloji prebivalstva uprii strogim odredbam sanitetnih oblasti in dolže vlado, da ji gre samo za to, da dobi čim več tujih zdravnikov in da kolero v Solunu sploh ni. Prišlo je do pouličnih izgrediv, toda vojaštvu se je pred nočjo še posrečilo napraviti mir.

* Posledica krvavih izgrediv v Droboblicah. Povodom volilnih izgrediv v Droboblicah, je bil, kakor že znano ustrelni tudi francoski podanik Bertelot. Po posledovanju francoske vlade mora izplačati Avstrija družini Bertelotovi 10.500 frankov odškodnine. Tudi mora Avstrija na svoje stroške izkopati truplo Bertelotovo in ga prepeljati na Francosko.

* Požari na Ogrskem. Predvečernjem je divjalo na Ogrskem zopet več požarov. V Paku je požar uničil dve veliki hiši in zahteval tudi 4 človeške žrtve. V Gutu pri Komornu je zgorelo 100 hiš, dan poprej pa 17 hiš. Skodo cenijo na pol milijona kron. V občini Gyertyamos je požar uničil poleg 10 hiš vse pridelke. V občini Nyöger pri Sobotici so zažgali otroci in je zgorelo vsled močnega vetra 18 hiš in vsi pridelki.

* Etna. Iz Etna se izliva še vedno lava. Njen tok se je razdelil na štiri dele in uničuje hiše polja in vinograde. Včeraj po noči in jutraj je padel gost pepel na Catanijo.

* Monna Lisa. Iz Berolina prinaša neka lokalna korespondenca senzacionalno vest, da so našli sled ukradeneslike. Tat je baje našel nekoga kupca. Ta pa je obvestil ravnateljstvo Luvara in berlinsko policijo. Policija je prišla na mesto, kjer bi naj bil kupec dobil sliko, pa je izvedela, da je sedanji imetnik slike že odpotoval v inozemstvo.

* Avstrijski konzulat zgorel. Iz Jasija poročajo, da je avstro-ogrski vicekonzulat v Berladu na Romunskem v petek zgorel. Zgorel je tudi arhiv.

V mater božjo je treščilo. Dne 23. avgusta t. l. je divjala nad mestom Milanom v sev. Italiji huda nevihta. Besedo so imeli le vihar, grom in strela. Na krasni katedrali v Milanu je tudi soha matere božje. V to mater božjo je treščilo in ji odtrgalo eno roko. Prebivalci mesta Milana so si to kaj različno tolmačili. Indizio di dio.

Izpred sodišča.

Kazenske razprave pred tukajšnjim okr. sodiščem.

Klerikalne junakinje z gnojnic. Kam privede človeka klerikalni fanatizem, ki ga vsiljujejo duhovni in njihova klika nevednemu ljudstvu, so pokazale klerikalne junakinje v Bizoviku. Te ženske, vzgojene v neustrpnem sovraštvu proti vsemu, kar ni farskega, molijo in kolnejo, krščansko ljubijo in mečejo gnojnico na svojega bližnjega vse obenem. Ni se jim gabilo poseči po takim sredstvu, osvinjale so si z gnojnico roke, in to samo zato, da oškodujejo liberalce. Evo ti, to je naše dobro verno, pobožno ljudstvo, to je prava verska, krščanska in bogaboječa vzgoja. He fajmošter! Ženske z gnojnic, možki pa z noži, koli in kamni nad liberalce. — Ljubljancani Stele, Pust in Jezeršek so se peljali 21. junija zvečer — bilo je že temno, mirno skozi Bizovik. Naenkrat, ko so peljali mimo Brajarjevega pada, se pojavijo za kočijo v temi ženske postave. Imele so v rokah golide in metale na potnike gnojnice. Letele so za vozom in sipale svoj klerikalni parfum od vseh strani v voz. Svoj cilj so le deloma dsegle in res nekoliko ponosnizile mirne potnike. No in »Slovenec«, ta odlični organ še bolj odlične klerikalne stranke se je spustil tudi na nivo gnojnice, pomočil vanjo svoje črno, umazano pero in se ponosno pobalal, češ v Bizoviku so pa liberalce z gnojnic polili. Hvalile pa so se tudi ženske same, da so liberalce polile, in to jih je izdalo in spravilo pred sodišče. Osmisljene so Ivana Janežič, ki je sama pripovedovala o tem junaškem činu nekemu Moškren, dalje Helena Janežič, Ivana Brajer in Franciška Stern. Seveda vse obtoženke junaško taje in zanikajo vsako krivdo. Hude so te ženske, kajti sram jih je podnevi tega, kar so delale v temi. — Ker dokazovanje se ni popolno in je treba zaslišati še več prič., je sodnik obravnavo preložil. O končnem izidu te klerikalne gnojnične komedije bomo svoječasnoro poročali.

Iz maščevanja. Jernej Strah, posestnik v Sostrem je skrbnik posestva Peterčevega. Kot običajno vsi varovanci, tako tudi Peterca sovrtaši svojega skrbnika. V zadnjem času je postal posebno sirov in nasilen. Vedno vpije nad skrbnikom in ga obsiplje z najlepšimi priimki. Obdolžil ga je tudi vpričo domačinov, da hodi v vas k njegovi ženi in mu namigaval celo že na posledice tega vasovanja. Dokazovanje je pokazalo, da je vse le izrodek sovraštva. Zaraditega je obsodil sodnik obtoženca v njegovi odsotnosti na 14 dni zapora.

Z motiko je udarila med preprirom posestnikova žena Franciška Hočevar iz Hrušice čez hrbet Marijo Prek in jo težko poškodovala. — Prek je ležala vsled udarca 8 dni. Hočevarjeva je brez okoliščin sodniku rekla, sem jo udarila, nič ne re-

čem, ja, pa tudi smertjala sem jo. — Obsojena je bila na 1 teden zapora s enim postom in dvakratnim trdim ležiščem. Tudi mora Hočevarjeva Prekovi plačati 30 K za bolečino in odškodnino na zaslužku.

Krvava nedelja na Dunaju.

(Nadaljevanje.)

Dunaj, 18. septembra. (Brzojavno poročilo našega urednika.) V XVI. okraju je prišlo včeraj v večernih urah do prave revolucije. Pohitel sem sam na lice mesta in se informiral o dogodkih. Mnogiča je gosposdarila v tem mestnem delu v poznih večernih urah naravnost strahovito. Da so mogli izvršiti svoje nakane, so razbili in deloma izruvali vse svetilke. Organizirano delavstvo se teh ponočnih roparskih napadov ni udeleževalo, marveč je nastopala le poulična druhal najnižje vrste; ki je udirala v trgovine, gostilne in kavarne, razbijala pohištvo in ropala ter požigala. V Thaliastrasse so ustavili tramvajske vozove, razbili vse šipe ter vrgli dva voza s tira. V tem trenutku se je oglasilo iz neke trgovine več ropajočih: »Zažgimo! Prinesli so iz trgovine petroleja, polili tramvajske vozove in jih zažgali. V kratkem je bila cesta razsvetljena od gorečih vozov.« Policija je bila takrat še preslaba, da bi mogla preprečiti vse te izgrede, četudi je rabila orožje. Med divjim kričanjem so vdrli v sosedne ulice. Naenkrat se je zaslišal klic

»Hiše gore!«

Ekscedenti so vdrli v šele na Hoferjevem trgu in na Habsburškem trgu ter razbijali in pustošili po učilnicah, razdejali biblioteke in zbirke ter šole zažgali. Požarne brambe, ki so prišle takoj na lice mesta, so le s težavo prodrle do gorečih poslopj. Tolpa razdivjanih pouličnjakov jim je branila pristop v goreče hiše in napadala s kamenjem požarno brambo in policijo. Končno se je vendar posrečilo ogenj pogasiti.

Vojaštvo prihaja.

Naenkrat se je raznesel glas, da prihaja vojaštvo. Dva regimenta pehote in par eskadronov dragoncev se je bližalo iz mesta. Mrzlično razburjenje se je polastilo množice. Ljudje so drli po Thaliastrasse in Panigistrasse proti trgom. Po cestah so bile napravljene

barikade

iz lestev in plotov ter čez cesto potegnjene žice. Vedno iznova so se slišali kliči »Napravimo barikade!« ki so bili z velikim navdušenjem sprejeti. Ko je vojaštvo preganjalo ekscedente po ulicah, je padalo z oken na nje kamenje. Konjenica pa ni mogla stopiti v akcijo, ker so jo ovirale žice. Ko je v bližini Delavskega doma hotel neki policaj aretirati enega izmed demonstrantov, je padala na redarje in na tam stoječi kordon 24. pešpolka prava toča kamenja. Kordon je bil v veliki nevarnosti.

Z nasajenimi bajonetmi

je poskusil potisniti demonstrante nazaj. Takrat je padel brez povelja prvi strel,

kateremu so sledili še drugi. V divjem begu so drli demonstranti v sosedne ulice. Na praznem trgu pa so obležali

trije ranjenci.

Vojaštvo je zasledovalo ekscedente tudi v te ulice in je bil v Koubkovi ulici zaboden 24letni Prötzenberger z bajonetom v srce ter je na mestu umrl. Tudi neka 15letna deklica je bila tu težko ranjena. Kot blisk se je raznesla po mestu novica o revoluciji v Ottakringu in človeških žrtvah. Habsburški trg je bil glavno pozorišče boja med vojaštvom in poulično druhaljo. Mnogo redarjev je bilo težko ranjenih, ko so hoteli prodreti proti šoli. Do ranjencev niti rešilni vozovi niso mogli prodreti in je bilo vpitje ranjenih grozno. Naš dunajski urednik je stal sredi kordona varnostnih organov in vojaštva in je dobival od poveljujočih organov vse potrebne informacije. Divje kričanje demonstrantov, vpitje ranjencev, signali požarne brambe in vojaška povelja so se strnili v grozoviti kaos. Policija in vojaštvo je podila demonstrante iz ulice v ulico in je bilo mnogo redarjev in demonstrantov težko ranjenih, še mnogo več pa jih je bilo lahko ranjenih. Pri lovu na ljudi je bilo nad 100 oseb aretiranih.

Le počasi je vojaštvo prodiralo v najnevarnejše ulice in se varovalo na ta način, da je prebivalstvo nekaterih hiš dekoliralo ter tudi prisililo stanovalce nekaterih hiš, da so zaprli okna, sicer bi bilo moralo vojaštvo streljati v okna. Proti 10. zvečer je šele zavladal

mir.

Cel mestni del je zaseden z vojaštvom in je videti kakor ob vojnem času.

Grobnja s obojdnim stanjem.

Vlada je še v poznih večernih urah zapretila s proglasitvijo obojnega stanja.

Socijalno - demokratičen manifest.

Socijalno - demokratično vodstvo je tudi izdalo še v poznih urah manifest na delavstvo, v katerem svari delavce pred nadaljnimi neprividnostmi.

Uradno poročilo

o izgrediv in dogodkih v Ottakringu prvi: Eden mrtvev; 89 težko in lahko ranjenih, med njimi 30 redarjev, 180 aretiranih, 70 tramvajskih voz demoliranih, 2 voza popolnoma sežgana, na sto in sto hiš poškodovanih, več tisoč šip razbitih, nebroj svetilk razbitih in izruvanih.

Ranjeni poslanci.

Med ranjenimi se nahaja tudi več poslancev in sicer socijalno-demokratični poslanci David, Sever in Fürstner. Poslanci so težko ranjeni. Poslanca Davida so nabili demonstranti (znamenje, da niso bili demonstranti socijalni demokrati, opomba uredništva). Poslanec Sever je bil ranjen s sabljo.

Varnostne odredbe.

Policijski prezidij je odredil, da morajo biti od danes naprej hišna vrata zaprta ob 8, kavarne in gostilne morajo ob 9. Brez tehtnih vzrokov ne sme nikdo biti ponoči na ulici. Ottakring ostane ponoči od vojaštva zaseden.

Mrtvi Prötzenberger.

Od bajoneta zabodeni delavec Prötzenberger ni demonstriral, marveč je prišel samo gledat demonstracije in je zašel v gručo, da se ni mogel ogniti. Prötzenbergerja slikajo kot zelo pridnega delavca, ki je preskrboval svojo mater-vdovo in svoje nedorožne brate. Ko so sporočili njegovi materi, da je njen sin težko ranjen, je mati od žalosti zbolela. Da je njen sin mrtvev, se ji niso upali povedati.

Cesarski grad zastražen.

Ker se je raznesla govorica, da mislijo demonstrantje vdreti ponoči tudi v I. okraj, je vojaštvo zasedlo tudi notranje mesto. Cesarski grad je okoli in okoli zastražen od pehote in kavalarije. V notranjem mestu pa ni prišlo do nikakih nadaljnih izgrediv.

Socijalni demokratje in dogodki v Ottakringu.

Socijalno - demokratična stranka odklanja vsako odgovornost za dogodke v Ottakringu ter zatrjuje, da so demonstracije in izgrede uprizarili socijalnim demokratom tuji elementi. Vodstvo stranke pa pravi nadalje tudi, da je bilo ljudstvo od vojaštva provocirano.

Ranjenci.

Oficijozno poročilo pravi, da je bilo 89 oseb ranjenih. Pravo število pa je najmanj trikrat tako veliko, ker so ekscedenti vzeli večji del svojih ranjencev s seboj iz strahu pred kaznjivo.

Cesar in izgrediv.

Snoči in danes se je vršil ministrski svet, ki je sklenil storiti vse, kar je potrebno, da se preprečijo nadaljni izgrediv.

Ministrski predsednik Gautsch je danes prišel poročat cesarju o dogodkih v Ottakringu. Cesar je ministrskega predsednika prav nemilostno sprejel in je izrekel svoje obžalovanje, da je tekla po 63. letih na Dunaju zopet kri. Od leta 1848. ni bilo na Dunaju niti približno podobnih krvavih dogodkov.

Cesar je obiskal vse one ulice, ki so bile po izgrediv najbolj prizadete. Vlada napoveduje proglasitev obojnega stanja.

Dunaj, 18. septembra. Oficijozno vladno glasilo »Fremdenblatt« priobčuje z ozirom na večerajšnje dogodke članek, v katerem pravi med drugim: Ni potreba konstatirati, kdo je moralno odgovoren za večerajšnje dogodke. Državne oblasti takih dogodkov ne morejo mirno trpeti, zato je pričakovati, da se proglasi obojno stanje. Na silo je pač treba odgovoriti s silo. Gotovo je žalostno, da se morajo za vzdrževanje miru in reda rabiti takšna sredstva.

Škoda, povzročena po izgredivih.

Dunaj, 18. septembra. Škoda, ki so jo povzročili izgredivniki, cenijo na več stotisoč. Uradno poslopje v VIII. okraju je popolnoma razdejano, v Ottakringu so vse šole demolirane in ostanejo začasno zaprte.

Dirigiranje vojaštva na Dunaj.

Dunajsko Novo mesto, 18. septembra. Od tu je odšel na Dunaj 15. dragonski polk, tudi v Sopronu na Ogrskem je dobilo vojaštvo ukaz, naj se nemudoma odpelje na Dunaj. Ponoči je odšel na Dunaj tudi ulanski polk iz Stokarava.

Dunaj, 18. septembra. Vojaštvo je ostalo na ulici do pol 4. jutraj, na kar se je vrnilo v vojašnico. Kasneje je prevzela stražo policija. Danes dopoldne je romalo v Ottakring veliko število radovednežev, da si ogledajo večerajšnja opustošenja.

Telefonska in brzojavna poročila.

Ogrski ministrski predsednik na Dunaju.

Dunaj, 18. septembra. Danes dopoldne je cesar sprejel ogrskega ministrskega predsednika grofa Khuen Hedervaryja, ki mu je poročal o političnem položaju. Cesar je vzel njegovo poročilo odobruje na znanje. — Po avdienci je imel grof Khuen sestanek z ministrom zunanjih del grofom Aehrenthalom.

Protest proti draginji na Češkem.

Praga, 17. sept. Tu se je vršilo danes 10 socijalno-demokratičnih zboraovanj proti draginji živil. Po zborovanjih se je zbralo kakih 15.000 udeležencev na Vaclavskem trgu, kjer je govoril poslanec Nemec. Demonstranti so izražali svojo nezadovoljnost z glasnimi kliči proti vladi in agrarcem, slišati je bilo tudi več kliče »Živela revolucija!« Narodni socijalisti so demonstrirali na Žitnem trgu in sta govorila poslanci Striberny in Fresl. Obe demonstraciji sta se završili popolnoma mirno in ni imela policija povoda nikjer posredovati. Po celi deželi se je vršilo včeraj 40 zborovanj in demonstracijskih obhodov.

Praga, 18. sept. Tu so se vršile včeraj velike protidraginjske demonstracije in je prišlo do burnih prizorov na Vaclavskem trgu. Zlasti v večernih urah je prišlo do neljubih dogodkov. Delavci so klicali »hanba« županu, ki se je peljal ravno s kolodvora, kjer je bil pričakal londonska lord-majorja in angleške goste. Voditelji socijalnih demokratov in narodnih socijalistov so komaj preprečili nadaljne izgrede.

Češki in nemški učitelji na Češkem.

Praga, 18. sept. Češki in nemški učitelji na Češkem so sklenili 24. t. m. sklicati po celem Češkem 40 shodov, ki se bodo bavili z žalostnimi razmerami učiteljstva na Češkem.

Stolypin.

Kijev, dne 18. septembra. Zdravstveno stanje min. predsednika Stolypina se je nevarno poslabšalo. Izrezali so mu kroglo, vendar pa ni upanja, da bi okreval. Žila bije 130 krat.

„Cas“ proti brzojavki Podlipnega.

Praga, 17. septembra. Predsednik češkega narodnostnega sveta dr. Podlipny je poslal ruskemu ministrskemu predsedniku Stolypinu povodno atentata brzojavko. Brzojavka pravi, da obsoja atentat vsak ruski in slovanski patriot in vsak kulturni človek; vsak človek v Rusiji ve danes že, da delajo zločinom propagando v Rusiji, Rusom in Slovanom sovražni elementi. »Cas« pripominja k tej brzojavki, da dr. Podlipny ni bil avtoriziran k taki brzojavki.

Konferenca radi uvoza mesa.

Budimpešta, 18. septembra. Budimpeštanska korespondenca poroča, da ima v sredo sejo ogrski ministrski svet, v četrtke pa se prično poganjanja med avstrijsko in ogrsko vlado glede mesnega vprašanja.

Bolgarsko sobranje.

Sofija, 18. septembra. Volitve v bolgarsko sobranje so končane in je dobila vlada veliko večino. Podrobnosti o izidu volitev še niso znane.

Samovolje v vlaku.

Hainburg, 18. septembra. V soboto zvečer so našli tu, ko je prišel berlinski brzojavnik, in so vozove že spravili na posebni tir, v stranišću nekega voza II. razreda truplo nekega možkega, ki se je bil ustrelil z revolverjem v čelo. Bil je to dr. Oberschulte iz Dortmundu.

Nesreča v gorah.

Monakovo, 18. septembra. Na dopustu se nahajajoči okrajni živinodržavnik Kiderle je napravil s svojo ženo izlet na 2652 m visoko goro Licht. Že blizu vrha ga je zadel kamen v glavo in Kiderle se je prevrnil pred očmi svoje žene v globočino.

Ruske zobozdravniške šole.

Petrograd 18. septembra. Vlada je dovolila avstrijskim in balkanskim Slovanom vstop v ruske zobozdravniške šole.

Ruska vlada in zdravniki.

Moskva 18. sept. Tukaj se je vršil včeraj kongres psihiatrov in nevropatologov. Ker je predsednik Serbskij v svojem otvoritvenem govoru kritiziral rusko vlado, je ta kongres takoj razpustila in zdravnike razgnala.

Hmeljska kupčija.

Zatec 18. septembra. Nespremenjeno, tako kakor smo zadnjič poročali. Hmelj cenejši.

Norimberg 18. septembra. 400. Kupčija mirna, cene nespremenjene. 280/375.

Zlato cene v Budimpešti.

Dne 18. septembra 1911.

Termin.

Pšenica za oktober 1911. . . za 50 kg 11-70
Rž za oktober 1911 . . . za 50 kg 11-23
Koruz za maj 1912 . . . za 50 kg 8-30
Oves za oktober 1911 . . . za 50 kg 9-50

Gospodarstvo.

O bistvu alkoholnega vrenja (kipeanja) in o uporabi čistih drož pri pridelovanju vina.

Spisal ravnatelj kmetijsko - kemijskega preskuševališča za Kranjsko ing. chem. J. Turk.
(Dalje.)

V normalnih razmerah se razmnožitev drož vrši le na omenjeni način. To pa ni edini način razmnoževanja drož, ker nas izkušnje in opazovanja uče, da se raznovrstne kvasne glivice pri neugodnih hranitvenih in drugih življenjskih pogojih razplodujejo tudi s pomočjo trosov. Trosi pa nastajajo le tedaj, ako živijo droži pri zadostni vlagi in zadostnem zračnem pritoku izven tekočin. V tem slučaju se vsebina kvasne stanice skrči ter se napravi v njej po več okroglih in zrnatih stvorov, katerih vsak se obda s krepko trosno kožico. Take tvore imenujemo trosi in ti so napram vnanjim vplivom izredno trpežni. Ako zdaj nanese slučaj, da pride kvasna stanica s trosi v kipele tekočino, tedaj se trosi napno in se vsled tega stanična kožica ali membrana razpoči. Trosi se s tem osvobodijo in začno kiliti ter stvarjajo tako kvasne stanice prvotnih oblik. Stvarjanje trosov pa se ne vrši nikdar v moštu samem in ima zaraditega ta oblika drož pri pridelovanju vina le toliko pomena, kolikor je stvarjajo trosi v vinogradnih tleh. Kot trosi prezimijo namreč droži naravnost izbrano in jih potem zanese veter, ali pa jih zanesejo žuželke (ose) na grozdje, ko zopet zori. Z grozdem pridejo končno te droži tudi v mošt, kjer začno in završijo kot budilke vrenja svoje delovanje.

Sposobnost in hitrost razmnoževanja drož sta izredno veliki in sta v izdatni meri odvisni od ugodnosti pogojev, pod katerimi se hranijo in razvijajo droži. Ako je v moštu mnogo kvasnih hranin in ako ni mošt prezgoščen, potem se množijo droži v njem z veliko naglico. Vendar pa je v tem oziru tudi toplina merodajna. Najugodnejša toplota za najhitrejšo razmnoževanje drož je iskati pri 30 do 35° C in v meri, v kateri toplina raste ali pada, je tudi razrast drož vedno manjša. Pri 0° C pa se pojavi življenja drož popolnoma in pri 40° C skoraj popolnoma zaustavijo. Vendar pa se ne sme misliti, da je pri 0° in 40° C konec življenjskemu delovanju drož, oziroma da pri označenih tolinah poginejo droži, kajti one živje še nadalje, ne da bi življenjske pojave vidno kazale. Za usmrtitev drož je potrebna namreč mnogo nižja in višja toplota. Vendar pa se lahko reče, da je odpornost drož napram nizki tolini mnogo večja, kakor v nasprotnem slučaju. Droži morejo zmrznuti, ne da bi jim škodovalo, dočim pri 55° C v prav kratkem času poginejo. V alkoholnih tekočinah in pijačah pa poginejo droži zelo že pri 45° C, ker podpira strupenost alkohola vročino. Najprimernejša toplota pri izvrševanju vinskega pridelovanja pa leži okoli 25° C, ker pri višji tolini mošt prebruno kipi, vsled česar izgubi mnogo snovi in je poleg tega prebruno kipeenje tudi nepopolno. Nastavilo pa bi se naj kipeenje mošta pri 15° C, ker se med kipeenjem mošt sam primerno razreže. — Razven življenjskih pogojev in pa topline, so še druge okoliščine, ki omejujejo sposobnost in hitrost razmnoževanja drož. Tako n. pr. zadržuje 1% alkohol, ki nastaja pri vrenju, že izdatno hitrost razmnoževanja ter se pri 14 do 15 volumnskih odstotkih alkohola razmnoživa sposobnost drož vohče prekine. Čez 18 volumnskih odstotkov pa ne morejo droži sploh proizvajati alkohola. — Velik vpliv na razmnoživo sposobnost in hitrost ima tudi gostost kipele tekočine. Najugodnejša gostota mošta je, ako vsebuje 20 do 25% sladkorja. Čim več vsebuje mošt čez označeno mero sladkorja, tem manjša postajata razmnoživa sposobnost in hitrost in s tema tudi kipealna moč drož, ki končno popolnoma prestane. Iz tega si lahko razlagamo, zakaj sladke tekočine in sladki sokovi, ki vsebujejo nad 60% sladkorja, sploh ne kipe in zakaj mošt in še zlasti mošt iz izbranega grozdja, ki je presladek, nepopolno in prav počasi kipi.

(Dalje prihodnjic.)

„Domovina“

poarčuje pri oddaji primernih stanovanj za dijake. Zato prosimo vse one stranke, ki imajo oddati dijaska stanovanja, da javijo to čim prej odboru društva; ravnotako se lahko obračajo starši dijakov do društva, ki bodo njihovim željam radevolje ustreglo. — Pojanilla daje gosp. prof. Anton Jul. Ljubljana, Dalmatinova ulica 3 I.

Indajatelj in odgovorni urednik:
Rasto Pustocemček.

Svarilo! Ze od nekajd preizkušena želodčna sol lekarnarja J. Schaumann, Stockerau, Nižje Avstrijsko, ki se prodaja že 30 let in ki je po svojem učinku neprekosljiva, se često zamenjava s podobnimi in manj vrednimi preparati. Občinstvo se zaradi tega naproša, da dobro pazi na postavno varovano besedno znamko s podpisom Jul. Schaumann. Schaumannova želodčna sol odpravi hitro vsako nenaravno vnetje v črevesu in uduši tako že v kali gorečico, utripanje srca, glavobol itd. Ker pripravljata torej ta preparat prebavljanje v pravi tir, daje telesu novih moči. Vsi, ki trpijo na želodčni bolezn, slabotni, kakor tudi sladkosečniki naj poskusijo to sredstvo. Dobiva se v škalljicah à 1 K 50 v po vseh lekarnah in večjih drogerijah. Glavno razpošiljanje po izdelovalcu lekarnarju J. Schaumannu, Nižje Avstrijsko.

Borzna poročila.

Ljubljanska „Kreditna banka v Ljubljani“.

Uradni kurzi današnje borze 18. septembra 1911.

Katežboni papirji.	Denar	Blagovni
4 1/2% majeva renta	92—	92-20
4 2% srebna renta	95-50	95-70
4% avstr. krona renta	92—	92-20
4% ogr.	90-50	90-70
4% kranjsko deželno posojilo	94-10	95-10
4% k. o. češke dež. banke	93-65	94-65

Srednje.	Denar	Blagovni
Srečke iz 1. 1860 1/2	423—	435—
„ 1864	608—	618—
„ fiske	305—	317—
„ zemeljske 1. izdaje	292—	298—
„ II.	276-75	282-75
„ ogrske hipotekne	249—	255—
„ dan. komunalne	504—	516—
„ avstr. kreditne	493—	511—
„ ljubljanske	82—	88—
„ avstr. deč. križa	69—	75—
„ ogr.	45-15	51-15
„ basilijska	35-60	39-60
„ turške	246-40	249-40

Belice.	Denar	Blagovni
Ljubljanske kreditne banke	470—	474—
Avstr. kreditnega zavoda	547-25	548-25
Dunajske bančne družbe	544-50	545-50
Južne železnice	118-20	119-20
Državne železnice	733-25	734-25
Alpine-Montan	822—	823—
Češke sladkorne družbe	327—	328—
Zivnostenske banke	281—	282-50

Valute.	Denar	Blagovni
Celinski	11-37	11-41
Marki	117-77	117-97
Franki	95-80	95-92
Lire	94-65	94-85
Rubliji	254-50	255-25

Meteorološko poročilo.

Višina nad morjem 306'2. Srednji zračni tlak 39'76 mm

septom.	Cas opazovanja	Stanje barometra v mm	Temperatura v C	Vetrovi	Nebo
16.	2. pop. 9. zv.	734.2 733.7	21.5 16.6	sr. jvzh. brezvevtr.	sk. oblač. oblačno
17.	7. zj.	735.4	11.5	slab jug	dež
18.	2. pop. 9. zv.	737.1 737.7	11.5 10.8	sl. jvzh. sr. jug	oblačno
18.	7. zj.	736.1	8.3	sl. jzah.	jasno

Srednja predvčerajšnja temperatura 17.5°, norm. 14.8° in včerajšnja 11.3°, norm. 14.6°. Padavina v 24 urah 32.0 mm in 11.1 mm

Prepričajte se o zmožnosti moje firme ako ob potrebi porabnih in darilnih predmetov vseh vrst zahtevate moj glavni katalog z okoli 4000 slikami gratis in franco po dopisnici. — C. in kr. dvorni dobavitelj Jan Konrad, Most št. 1168 (Češko).

Učenec

dobro vzgojen, poštenih staršev, ki je dovršil dva ali tri razrede srednje šole, se sprejme v mešano trgovino. Ponudbe na Leopolda Jonko, Bovec (Primorsko.) 3126

Sode iz hrastovega lesa, razne velikosti, v veliki množini ima naprodaj Anton Zajc, posejil. tajnik v Trnovem (Notranjsko) 2067

Wino!

Razprodaja najfinejših vin samo iz lastnih goric začela se je pri Ivanu Malusu posestniku gorice na Bizelskem, postaja: Brežice. Komur ni pri nakupu za en krajcar naj naj si naroči letnik 1908 I ali več polovnjakov bo vse vedel, kaj je žlahtna kapljica posebne kakovosti v tem času. Zaloge je zdaj še preko 1000 hektolitrov. Cene so od 60 v. do 80 v. po letniku (1908 in 1909) in po kakovosti. 2678

Redka prilika! Redka prilika! V najem se da dobro dobiti 3160

špecerijska trgovina z lepim stanovanjem. — Več pove Milkevič, Moste pri Ljubljani.

Prodajalka za boljše trafiko se išče.

Ponudbe, če mogoče s kavcijo, naj se pošljejo pod naslovom „Poštona“ na upravištvu »Slov. Naroda«. 3194

Sotrudnika, sotrudnico in krepkega učenca, sprejme takoj v trgovino A. Domicelj, St. Peter na Krasu. 3189

Lepo stanovanje

obstoječe iz 4 sob, shrambe, kuhinje s pritlikinami v I. nadstr. Selenburgova ulica št. 6, z lepim razgledom v to ulico in Knašovo ulico, se odda s 1. novembrom t. l. Vpraša se ravnotam pri hišnem posestniku. 3190

Fotografske aparate

kakor tudi vse v to stroko spadajoče potrebščine ima v zalogi fotomanufaktura in drogerija „Adrija“

oblastveno koncesijonirana prodaja strupov v Ljubljani, Selenburgova ulica št. 5. Temnica na razpolago. Zunanja naročila z obratno pošto. Zahtevajte cenike! 2798

Stanko Jesenko bančni uradnik
Mici Jesenko roj. Rajer
poročena.
Ljubljana, dne 18. septembra 1911.
(Brez vsakega posebnega obrestila.) 3192

Šolske potrebščine
vseh vrst se dobe po najnižjih cenah v
Narodni knjigarni
v Prešernovi ulici št. 7.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani.
Dolniska glavica K 5.000.000. Stritarjeva ulica št. 2. Rezervni fond 610.000 kron.
Podružnice v Spljetu, Celovcu, Trstu, Sarajevu in Gorici.
Sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje od dve vloge po čistih **4 1/2 %** Kupuje in prodaja srečke in vrednostne papirje vseh vrst po dnevnem kurzu.

Dobro ohranjen klavir se ceno proda. 3196

Naslov pove upravištvu »Slov. Nar.« Sprojemom 3183
stenografa v svojo pisarno. Dr. U. Lemež odvetnik, v Slovenski Bistrici.

Lepa soba s posebnim vhodom, v bližini realke in obrtne šole, se odda solidnemu gospodu s 1. oktobrom. Več se izve 3171 Rimska cesta 9/III, vrata 10.

Katera zadruga ali mlekarna ima oddati več mleka in masla. Ponudbe na naslov Josip Božič trgovec, Celovec, Beljaška cesta 14. 3162

Hotel **Tratnik** „Zlata kaplja“ Ljubljani 1913
Sv. Petra cesta št. 27
Lepe zračne sobe. Priznana fina kuhinja. Izborne pijače. Nizke cene. Lepi restavracijski prostori. Največji restavracijski vrt v Ljubljani

Zanesljiva prodajalka želi premeniti službo. 3167

Naslov v upravištvu »Slov. Naroda«. **Državno izkušena učiteljica** pože podučuje igranje na gosli po Ševčíkovi metodi. Ponudbe na uprav. »Slovenskega Naroda« pod šifro „Učiteljica godbe.“ 3131

Krasen vinograd s trgatvijo ki meri 11 oralov, sadonosnika in hoste 7 oralov, 2 veliki zidani enonastropni kleti z vinko posodo, 1/4 ure od postaje trg Konjice na Spod. Štajerskem se ceno proda. Priraste po 200 polovnjakov vina, letos se pričakuje 80—100. Ako ni kupca za celo posestvo, proda se tudi na dele, ozir. sama trgatve. Kupci ne zamudite te prilike, ker se kupnina lahko na obroke plača. — Pojasnila daje: Ivan Kranjc v Celju. 3092

Proda se posestvo v Zagorju ob Savi. Velika na novo urejena hiša z renoimirano gostilno, obsegajočo 10 najemniških sob, velikim hlevom in pripadajočimi lokali, uporabnimi za 6 stanovanj, skoro 11.000 kvadrat metrov sveta, ki je primeren za stavbišča, velikim svinjakom, kozolcem itd. Po goji jako ugodni. — Pojasnila daje Josip Rossi v Zagorju ob Savi.

Redka prilika! Redka prilika! **Veliko, lepo posestvo** na Spodnjem Štajerskem, ležeče na prijaznem kraju ob okrajni cesti pol ure od kolodvora, se radi družinskih razmer po ugodni ceni proda. Posestvo obstoji iz njiv, travnikov, gozdov ter vinograda, hiše in gospodarskih poslopij, poleg tega pa daje trajen postranski dohodek mesečnih K 500 do 600. 3200 Cena je K 50.000, več pove iz prijaznosti g. Franc Strgar, veleposestnik v Leskovcu pri Krškem.

Redka prilika! Redka prilika! **Veliko, lepo posestvo** na Spodnjem Štajerskem, ležeče na prijaznem kraju ob okrajni cesti pol ure od kolodvora, se radi družinskih razmer po ugodni ceni proda. Posestvo obstoji iz njiv, travnikov, gozdov ter vinograda, hiše in gospodarskih poslopij, poleg tega pa daje trajen postranski dohodek mesečnih K 500 do 600. 3200 Cena je K 50.000, več pove iz prijaznosti g. Franc Strgar, veleposestnik v Leskovcu pri Krškem.

Miss Farler English lessons Dalmatinova ulica št. 7.

Učenec se takoj sprejme v drogeriji Ant. Kanca Ljubljana, Židovska ulica št. 1. 3174

Majhno stanovanje obstoječe iz sobe, kuhinje in jedilne shrambe se odda takoj na Grubarjevi cesti št. 1. Ravnotam se odda z oktobrom mesečna soba s posebnim vhodom. 3107

Posestvo s hišo, 2 gospodarskima poslopljima s sadnim vrtom, lepim gozdom in 18 oralov zemlje se proda iz proste roke. Cena 8000 kron. 3195 Več pove g. občinski tajnik v Poličanah, Spod. Štajersko.

Kontoristinja večša slovenskega in nemškega jezika, samostojna knjigovodkinja in dobra korespondentinja 3165
se sprejme takoj ali s 1. oktobrom v večjo manufakturno trgovino. Kje, pove upravištvu »Slov. Naroda«.

Sprejemem v službo knjigovodja in stenografa. Zahteva se znanje slovenščine in nemščine v govoru in pisavi. — Ponudbe z navedbo dosedanjega službovanja in plačilnega zahtevka so oddati na naslov: Peter Majdič, Celje. 3201

Zavod za ortopedično telovadbo
v katerem se zdravi pod zdravniškim nadzorstvom raznevrstne skriviljenje hrbtenice, izbočen hrbet, neenake rame, neenaka ledja itd. je v Gosposki ulici št. 8, pritlično. Pojasnila se dobivajo ob delavnikih od 4. do 5. popoldan istotam. 3106

Prva največja eksportna tvrdka ur, zlatnine in srebrnine
H. SUTTNER
Ljubljana, Mestni trg (nasproti rotovža) in Sv. Petra cesta 8
Nikelnasta moška ura z veržico od K 4-50 naprej
Prava srebrna 9-70
14 kar. zlata .. .. . 44—
Nikelnasta damska .. z veržico .. 8-50
Prava srebrna 9-50
14 kar. zlata .. .. . 20—
Uhani zlato na srebro 1-80
14 kar. zlati uhani 4-50
Lastna tovarna ur v Sviči. Tovarniška znamka „lko“. Telefon št. 273. Telefon št. 237.

Veliki semenj za kuhinjsko posodo na Resljevi cesti.

Od 15. do 23. septembra prodajata porcelansko in drugo posodo ter luksuzno posodo
po nizki ceni, Kus in Bublik.

== Najcenejše in najboljše se nakupi ==
vse šolske in pisar. potrebščine

v trgovini papirja 3128
IV. Bonača v Ljubljani,
Šelenburgova ulica (nasproti glavne pošte).
Solidna postrožba. — Blago najboljše vrste v največji izbori.

Na drobno! Na debelo!

Vse vrste šolskih knjig,

vse šolske potrebščine, ter vse šolske zvezke in preparacije
po najnižjih cenah brez konkurence priporoča

Fr. Iglič

Ljubljana, Mestni trg št. 11—12.

Oglejte si!

veliko zalogo koles z originalno znamko

„Puch 1911“

pri **Fr. Čudnu**, trgovcu v Ljubljani

Prešernova ulica — samo nasproti frančiškanske cerkve.

Raznih znamk kolesa od K 110.— naprej vedno v zalogi.

Zaloga šivalnih strojev:

Singer in Ringschiff.

Pouk za vezenje s strojem brezplačno. 918

Ceniki zastoj in poštnine prosto.

Edino zastopstvo za Kranjsko!

Šolske knjige za vse šole

v najnovejših predpisanih izdajah ter
vse šolske potrebščine
v najboljši kakovosti priporoča po
zmernih cenah

L. SCHWENTNER

v Ljubljani 3004

Prešernova ulica št. 3 (poslojše „Mestne hranilnice“).

Dama

Si je kaj težko na odru
vsega pomenja, ali
si kdo vprašuje, kaj
tudi čutila in občutila
možna, se umira iz
Hiljani mlačnim
milom s konjickom
(Zauka izen konjicko).
Bergmann & Co., Dolce e L.
Kosova ulica št. 10 v
vseh letih, odprta in
trgovina s parfumi.

Krepak vajenec

za trgovino z žganjem
se takoj sprejme.

Ponudbe je poslati na naslov
Filip Kern, Sušak-Reka.

Lokal

eventuelno
s stanovanjem
pripraven za trgo-
vino ali obrt, na
Kongresnem trgu
št. 13

se odda v najem
s 1. novembrom.

Natančnejša pojasnila daje upravnistvo
»Slov. Naroda«. 2501

Za slabokrvne in prebolele
ie zdravniško priporočeno **orno dal-**
matinsko vino 233

Kuč

najboljše sredstvo.

4 steklenice (5 kg) franko K 4.50
Br. Novakovič, Ljubljana.

Zaradi pozne sezije

Prokavice!

svilnate in pletene po znižanih cenah.

Ljubljana, Dunajska cesta 12, v Mathianovi hiši.

667 Za obila naročila se priporoča

OTILJA BRAČKO.

Optični zavod z električnim obratom.

Prvi slovenski izprašani

optik in strokovnjak

Dragotin Jurman

Ljubljana, Selenburgova ulica št. 1.

V hotelu „Vega“ v Spodnji Šiški

se odda

več stanovanj,

mesečnih sob,

gostilna

in lep prostor za prodajalno

s 1. novembrom t. l.

Več osebno pri lastniku v hotelu

»Vega« ali v Ljubljani, Metelkova

ulica št. 19. 3105

Ant. Krejči

Ljubljana, Wolfova u. št. 5.

priporoča svojo bogato zalogo

najmodernejših, najtinejših

cilindrov,

klobukov,

slamnikov in čepic.

Blago ceno in solidno.

Ob pričetku šolskega leta priporočam svojo
3139 **trgovino**
papirja, zvezkov, pisalnih, ri-
salnih in vseh drugih šolskih
potrebščin.

A. Škulj
Ljubljana,
Poljanska cesta 12.

:: Ravnokar došlo sveže ::
iesensko blago.

Najmoderneje fino izvršene obleke, raglani, po-
vršniki in pelerine za gospode, dečke in otroke,
kakor tudi konfekcija za dame in deklice.

Prodajam najmoderneje klobuke od velezna-
nih turdk Hüekl, Fichler in Rossi po K 2.90.
Brez konkurence. Priznana nizke cene.

O. Bernatovič

„Angleško skladišče oblek“

Ljubljana — Mestni trg št. 5 — Ljubljana.

Vse
na tukajšnjih in zunanjih učnih zavodih vpeljane
šolske knjige

v predpisanih izdajah, v veliki množini vedno v zalogi
v trgovini s knjigami in muzikalijami

Kleinmayr & Bamberg

Ljubljana, Kongresni trg 2.

Seznami učnih knjig se dobivajo zastoj.

Šolske knjige

za ljudske in srednje šole,
učiteljske in licej, za obrtne
in strokovne šole

ima v najnovejših izdajah
v zalogi

„Narodna knjigarna“

v Ljubljani,

v Prešernovi ulici št. 7.